

40e jrg/année 2008

juin / juni

n° 159

Belgie - Belgique
P.B.
1730 Asse
2/3748

Cuba SI

CHE 80
FIDEL 82
REVOLUCION 50

v.u. Mark Lamotte
Hogeweg 9, 1730 Asse
Afgiftekantoor 1730 Asse 1
P309090

Tijdschrift van de Vrienden van Cuba vzw
Périodique des Amis de Cuba asbl
www.cubamigos.be

De Vrienden van Cuba vzw Les Amis de Cuba asbl

Avenue Neptune 24 bte 10 - B-1190 Vorst - Forest
Tel: 02-453.17.42 · Fax: 02-453.16.67 · E-mail : info@cubamigos.be
Lidgeld (jaarlijks) 12 euro-6 euro (2e en volgend lid van het gezin)
Contribution (an) 12 euro-6 euro (2ième et membre suivant de la famille)
Rekening - Compte : Les Amis de Cuba asbl 523-0801177-32

De vzw "De vrienden van Cuba" is een vereniging die tot doel heeft de toenadering tussen het Belgische en het Cubaanse volk te bevorderen en aan haar leden en het publiek middelen ter beschikking te stellen om tot een betere kennis te komen van de Cubaanse realiteit. Zij heeft geen enkel partijpolitisiek karakter. Onze eigen artikels mogen geheel of gedeeltelijk overgenomen worden mits bronvermelding. Graag een presentexemplaar.
ISSN 0771 4491

L'asbl "Les Amis de Cuba" est une association qui a pour but d'œuvrer au rapprochement entre le peuple belge et le peuple cubain et de mettre à disposition de ses adhérents et du public des moyens d'accéder à une meilleure connaissance de la réalité cubaine. Elle n'a aucun caractère de parti politique. Les articles de nos membres peuvent être repris entièrement ou partiellement, avec mention de l'origine. Prière de nous faire parvenir un exemplaire témoin.

Voorzitter/Président : Mark Lamotte - 02/453.17.42
Ondervoorzitter/Vice-président : Alexandra Dirckx - 03/290.49.10
Schatbewaarder/Trésorier : Miek Decaluwé - 016/26.10.95
CONTACT
Brussel - Bruxelles : Stéphane Sergeant - 485/82.90.98
Aalst : Linda De Neef - 053/77.31.48
Antwerpen : Lieve Gebruers - 03/281.73.66
Leuven : Paul Evrard - 016/26.15.52
Liège : Patrick Jeurissen - 04/337.88.87
Charleroi : Luigi Raône - 071/43.65.87
West-Vlaanderen : Jaak Perquy - 0477/26.56.20
Gent : Johnny Goethals - 0498/26.39.90
Kempen : Hubert Celen - 014/31.34.87
Bibliotheek /Bibliothèque :
contacteer/contactez - Lieve Gebruers - 03/281.73.66

Prijs per nummer/par numéro : 1,25 Euro
Leden gratis - membres gratuits

Hoofdredacteur/Rédacteur en chef > Paul Evrard
Redactie/rédaction > Mark Lamotte, Anne Delstanche, Freddy Tack, Alexandra Dirckx.
Eindredactie/rédaction finale > Sylvie Vanhoegaerden
Medewerkers/collaborateurs > S. Sergeant, Y. Ooms, Y. Blicck, S. Lamrani, D. Bleitrach, R. Gott, J.G. Allard, T. Janssen, C. Van Dijck.
M.D. Bertuccioli (+)
Lay-out/mise en page > S. en A. Vanhoegaerden
Druk/impression > drukkerij A. Beullens - Holsbeek

EDITO

Als we de Westerse pers mogen geloven verandert er enorm veel in Cuba sinds Raúl Castro president is. Cubanen mogen nu een GSM, een DVD en een computer hebben, en ze mogen verblijven in toeristenhotels. Eindelijk vrijheid voor alle Cubanen !

Zoals steeds moeten we alles wat de Westerse pers schrijft een beetje in zijn context zetten. Het is zeker zo dat Raúl een andere manier van communiceren heeft dan Fidel, maar het is ook niet zo dat Raúl alle beslissingen alleen neemt, net zoals Fidel niet alleen besliste. Er is een regering/staatsraad die de beslissingen neemt. En, de "golf van veranderingen" werd ingeluid met een toespraak van Fidel aan de universiteit van Havana, eind 2005, dus al meer dan 2 jaar geleden.

Sindsdien zijn er veel debatten en consultaties van de bevolking geweest. Dat resulteerde in een aantal wijzigingen van rare wetten, die perfect te plaatsen waren voor wie de toestand kent waarin het land zich bevond/bevindt. Maar die echter niet conform waren met de revolutie en de grondwet die gelijkheid van alle Cubanen voorziet. Cubanen mogen nu verblijven in toeristenhotels, maar betalen dezelfde prijs als de toeristen, kunnen een GSM abonnement hebben, ook te betalen in CUC (bezit van het apparaat is nooit verboden geweest, maar voor de lijn was een handtekening van een buitenlander nodig). Ook wordt er aan gewerkt om de Cubaanse beperkingen op het reizen naar het buitenland af te schaffen. Dit neemt niet weg dat de beperkingen opgelegd door bvb Europa veel groter zijn, en het dus voor Cubanen, net zoals voor alle Latino's, moeilijk zal blijven om naar Fort Europa te reizen (ook financieel blijft dit moeilijk).

Vervolg p. 3

A en croire la presse occidentale les changements à Cuba depuis l'arrivée au pouvoir du Président Raúl Castro, sont énormes. Les cubains peuvent avoir un téléphone portable, un lecteur DVD, un ordinateur, et ils peuvent même loger dans les hôtels autrefois réservés aux touristes étrangers. Enfin la liberté pour tous les cubains !

Comme toujours, il est utile de remettre ce qui est écrit dans la presse occidentale dans son contexte. C'est vrai, que Raúl communique d'une autre manière que Fidel, mais il est vrai également que Raúl ne prend pas toutes les décisions seul, comme Fidel ne décidait pas seul non plus. Il y a un gouvernement/conseil d'état qui prend les décisions. Et, "la vague des changements" a été annoncée avec une allocution de Fidel à l'Université de La Havane, fin 2005, donc il y a déjà plus de 2 ans.

Depuis ce moment, il y a eu beaucoup de débats et de consultations populaires qui aboutissent aujourd'hui à ces évolutions. Ces projets et ces changements devaient être expliqués et discutés car ils n'étaient pas toujours conformes à l'esprit de la Révolution et de la Constitution qui prévoient l'égalité entre tous cubains. Ces derniers peuvent maintenant résider dans les hôtels pour touristes étrangers, mais payent aussi le même prix que ces touristes. Ils peuvent avoir un abonnement GSM mais doivent aussi le payer en CUC. Pour info la possession d'un GSM n'a jamais été interdite, mais il fallait la signature d'un étranger pour ouvrir une ligne. On va aussi permettre à tous les cubains de voyager avec plus de facilités à l'étranger. Mais ceci n'empêche pas que les restrictions d'autres pays, comme ceux que l'Europe impose, sont maintenues et qu'il reste difficile pour les cubains, comme pour tout les latinos américains d'ailleurs, de voyager en Europe.

Suite p. 3

VERBODEN TE VERBIEDEN (slogan mei '68) VERBODEN TE LIEGEN (de Bijbel en alle religies)

Paul Evrard

De voorbije maanden kon de pret van de media weer niet op. Fidel vroeg om hem niet meer te verkiezen in de Staatsraad en met argusogen werd naar Raúl gekeken die nu iets moest doen met de 1,3 miljoen voorstellen van de bevolking die de regering had ontvangen.

Nogal snel kwam er een reeks maatregelen die sensationeel leken. Omdat er al jaren gesuggereerd wordt dat in Cuba alles verboden is, lijkt het evident om de vrije verkoop van consumptiegoederen te bestempelen als een opening, een bevrijding, een overgang, een vernieuwing, enz... die met Fidel als president niet mogelijk zou geweest zijn.

De waarheid (vergeet je niet te liegen ?) is uiteraard weer anders, zoals dat gebruikelijk is als het over Cuba gaat.

Wat er gebeurt en dat het nu gebeurt is een samenloop van omstandigheden:

1. Cuba kruipt langzaam maar zeker uit een diepe put na de ineenstorting van de economie in 1990.
2. Het toerisme (meer dan 2 miljoen bezoekers per jaar) heeft Cuba op de wereldkaart gezet.
3. De politiek-economische omwentelingen in Zuid-Amerika.
4. Het kapitaalcrachtige China en het olierijke Venezuela die samen met 186 andere landen vruchtbare handelspartners geworden zijn.
5. De hoge prijs voor nikkel op de wereldmarkt die Cuba nu meer deviezen oplevert dan het toerisme.
6. Het imago van Cuba als sociaal voorbeeld in de derdewereld (wegens medische en pedagogische hulp) dat het prestige versterkt met als resultaat : Cuba is voorzitter van de Niet-Gebonden Landen, zetelt in de Raad voor de Rechten van de Mens, speelt een belangrijke rol in de Unesco, Unicef en de Wereldgezondheidsorganisatie, enz...
7. De voorbereiding van deze economische ommekeer sinds 10 jaar op basis van de economische groeicijfers, in 2005 bv. 11,8%, dan 12% en vorig jaar 7,5% en de prognoses voor de komende jaren.
8. De beperkende maatregelen waren vervelend maar toen noodzakelijk.

Toch een bedenking. In welk ontwikkelingsland heeft iedereen een GSM, computer, microgolfoven, internet en kan en gaat iedereen op hotel of naar het buitenland.

Trouwens is dat in onze rijke landen dan wel zo ! Met een lege maag, geen elektriciteit en geen water denk je wel aan iets anders.

OK, en die twee munten dan, en dat rantsoenboekje ? Ook daarover wordt in heel Cuba fel gedebatteerd. Iedereen wil uiteraard van die peso en CUC af. De oplossing ligt echter niet voor de hand en wordt een werk van lange adem. De beste Cubaanse economen buigen zich erover. Het al dan niet afschaffen van de libreta is in die zin aan de orde dat er naar een sociaal aanvaardbaar alternatief gezocht wordt. De libreta heeft haar dienst bewezen anders zouden er in de jaren '90 wel hongerdoden gevallen zijn. Nu we met een internationale voedselcrisis geconfronteerd worden, en experts wijzen op nog ergere voedselrellen dan in Haïti en Centraal-Amerika, opperen diezelfde experts het voorstel om een libreta in te voeren in de armste landen !

(vervolg op www.cubamigos.be met het verhaal van blogster Yoaní en de perikelen rond de zgn dissidenten die geld kregen van een terrorist)

Inhoud - Contenu

pag.	
3	- Verboden te verbieden
4	- Congrès exceptionnel des artistes
5	- Eléctions comparées
7	- V.S.A. en E.U., einde van de pesterijen
8	- Free the Five
9	- Migratie
10	- Les Cinq
11	- CHE 80
12	- Alberto, meilleur ami d'Ernesto
14	- CHE's jeugdijaren
17	- CHE fotografie
18	- Ernesto et le rugby
20	- CHE fotograaf
21	- Olympische spelen
	- Eerstelijnszorg
23	- Sonora Cubana
24	- De Vrouw in Cuba
26	- Kico, een oudstrijder
27	- Containers naar Havana

EDITO Vervolg van p.2 - suite de la p. 2

Dit zijn een aantal wijzigingen die voor de Westerse pers belangrijk lijken, en die voor de Cubaan gevoelsmatig ook wel zijn belang hebben, maar aan het dagelijkse leven weinig veranderen. Veel meer impact hebben de herstructureringen in de gezondheidszorg en de landbouw. Deze moeten ervoor zorgen dat de goede resultaten van het gezondheidsbeleid in Cuba bewaard blijven, en dat de landbouwproductie zo efficiënt wordt dat veel minder dient ingevoerd te worden. Hiervan zouden de effecten zeer snel zicht- en tastbaar moeten zijn voor de Cubaan.

Ook belangrijk zijn het omzetten van de doodstraf in levenslang (behalve voor terrorisme). Dit houdt een bevestiging in van het moratorium dat sinds 2000 bestaat, maar in 2003 even doorbroken wordt met de executie van 3 kapers. Verder zijn er plannen om het homohuwelijk toe te laten wat Cuba tussen de meest progressieve landen op dit gebied zou brengen. Maar voor Cuba is dit in feite enkel een toepassing van het gelijkheidsprincipe.

Veel leesplezier

Ce nombre de modifications semblent importantes pour la presse occidentale. Mais si pour le Cubain moyen c'est un grand plus cela ne changera pas autant sa vie quotidienne que les restructurations dans le domaine de la santé publique et de l'agriculture. Ces changements doivent veiller à ce que les résultats très positifs de la santé publique continuent et à ce que la production agricole doit être améliorée afin de limiter les importations. Ces effets doivent être visibles et tangibles très rapidement pour l'ensemble du peuple.

N'oublions pas non plus l'importance de la décision de commuer automatiquement la peine de mort en perpétuité (sauf pour actes de terrorisme). Une confirmation du moratoire qui existait depuis 2000, mais qui avait été interrompue en 2003 avec l'exécution de 3 terroristes. Il y a aussi des projets de loi pour permettre le mariage entre personnes du même sexe ce qui va placer Cuba parmi les pays les plus progressifs dans ce domaine, mais ceci est, par ailleurs conforme avec les principes d'égalité évoqués plus haut.

Bonne lecture

Mark Lamotte

Congrès de l'UNEAC

Un espace de discussion et de réflexion sur la politique culturelle

Anne Delstanche

Inauguré mardi en présence du chef de l'Etat, Raúl Castro, le VIIème Congrès de l'UNEAC (Union des Écrivains et Artistes de Cuba), a siégé durant quatre jours au Palais des Conventions de La Havane, avec 400 délégués de toute l'île.

L'écrivain Miguel Barnet, président de l'Uneac, a admis devant les 387 délégués que "l'essence démocratique de l'institution s'était affaiblie". "Nous devons corriger les erreurs, a-t-il affirmé.

Le romancier, poète et ethnologue Miguel Barnet a été élu Président de l'Union des Écrivains et Artistes de Cuba (UNEAC), une organisation qui regroupe l'avant-garde artistique du pays avec plus de huit mille membres de toutes les spécialités de la culture.

Miguel Barnet a été le collaborateur du premier Président de l'UNEAC, le Poète National Nicolás Guillén, et il se distingue pour ses études sur la culture africaine et son interrelation avec le monde hispanique et caribéen.

Nous avons besoin d'une UNEAC vivante, active, moderne, qui se caractérise par la participation et le débat de nos créateurs, et renouvelle de manière permanente l'unité indispensable de l'intellectualité autour de la politique culturelle de la Révolution, a affirmé Abel Prieto, membre du Bureau Politique du Parti et ministre de la Culture en prononçant les paroles finales du principal forum des écrivains et des artistes de l'île.

Raúl Castro a participé aux travaux du congrès. Il a exprimé son accord avec la majorité des opinions, même s'il ne les partage pas toutes. Toutefois, il a souligné qu'il faut combattre pour la diversité d'opinions et il a rappelé que des plus grandes divergences sortent les meilleures décisions.

Culture et Société

Extraits du rapport de la Commission de Travail sur la Culture et la Société du VIIème Congrès de l'UNEAC, présenté par le critique d'art et promoteur culturel Helmo Hernández durant la séance plénière du premier jour de débats.

Durant ces derniers mois nous avons assisté à un vaste processus d'analyse de la société cubaine, les avis et points de vue les plus divers ont été exprimés sur les problèmes de la société cubaine. Ces critères ont été rassemblés et seront utiles aux réajustements nécessaires dans la réorganisation du pays, pressés comme nous le sommes de trouver un nouvel équilibre.

L'unité de toutes les forces reste la stratégie fondamentale de la Révolution Cubaine. Unité ne veut pas dire homogénéité de pensée mais concertation des points de vue différents. C'est pourquoi nous parlons de réparation et de consolidation d'un consensus qui nous inclut, mais inclut aussi ceux qui ne pensent pas précisément comme nous, mais aspirent à une société meilleure, basée sur l'indépendance et la justice sociale.

Nous savons que notre population est insatisfaite des options de récréation que nous lui offrons.

Nous assistons à une guerre promue depuis les nouvelles technologies de la communication, l'industrie du divertissement et les stratégies de commercialisation, dans lesquelles le Socialisme a perdu de nombreuses batailles, principalement pour les développer sur la scène conçue par l'ennemi. Pour vouloir combattre le contenu sans s'occuper du moyen transmetteur du message.

Nous percevons parfois, avec amertume, que les responsables des dommages ne sont pas dehors, mais dans notre société et qu'il ne s'agit pas d'ennemis malintentionnés, mais de nos propres compagnons de lutte. Nous nous référerions, sûrement avec justice, aux insuffisances de tous les organismes qui ont à voir avec la formation du citoyen et aux concessions qui dans des espaces comme ceux destinés au tourisme, aux réseaux gastronomiques et au commerce, reproduisent et diffusent le pire des modèles pseudo culturels imposés par la globalisation. Ceci est encore beaucoup plus grave quand il se fait depuis les institutions et les entreprises de la culture, ou quand il est quotidiennement distribué et amplifié au travers de nos moyens de diffusion, tant dans leurs espaces pour le divertissement que dans ceux ayant des buts éducatifs ou informatifs.

De fait, les modèles réductionnistes et banals ont déjà configuré, regrettablement, les aspirations et les projets de vie de vastes secteurs de la population cubaine, en flagrante contradiction avec les principes de notre politique éducationnelle et culturelle. Nous proposons la constitution, à titre permanent, d'une commission de travail de l'UNEAC, qui, sous le nom de "Culture et valeurs", analyse, depuis les perspectives de nos écrivains et de nos artistes, la récréation, la formation du public et de ses goûts, la présence de modèles culturels dans les médias et dans les institutions éducatives, l'influence de la culture dans la prévention sociale et la relation entre la culture et la vie quotidienne.

Le poète Miguel Barnet a soutenu qu'un des défis essentiels est de construire une télévision divertissante et qui stimule à la fois l'intelligence et la sensibilité, les caractéristiques des meilleures traditions de l'identité nationale. Pour cela il a incité les intellectuels et les artistes à resserrer les relations avec l'Institut Cubain de la Radio et de la Télévision (ICRT).

Les jeunes attendent une UNEAC plus vivante

Alpidio Alonso Grau, ingénieur et poète, a dirigé l'Association "Hermanos Saíz" et est maintenant, vice-président de l'Institut Cubain du Livre. Depuis sa position d'écrivain et de président de la commission du VIIème Congrès de l'UNEAC il examine la relation entre les jeunes et l'organisation.

Comment voyez-vous la relation entre la jeune avant-garde artistique cubaine et l'UNEAC ?

L'Union, n'intègre pas suffisamment les jeunes talents, qui pourraient y trouver un espace propre, où être pris en considération, et présenter leurs projets et où ils seraient écoutés. Un des grands défis est d'obtenir un plus grand sentiment d'appartenance des jeunes artistes envers l'UNEAC. Les chiffres parlent d'eux-mêmes, seulement 17% des membres ont moins de 40 ans et 3% des délégués et des candidats au Conseil National sont dans ce rang, une réalité que nous devons prendre en compte et méditer.

Elections : quelques éléments de comparaison France / Belgique / Cuba

À Cuba, il y a des élections locales tous les DEUX ans et demie (et des élections provinciales et nationales tous les cinq ans). Et dire que chez nous, on estime que les campagnes électorales empêchent toute décision raisonnable durant 18 à 24 mois, spectacle électoral et promesses passant avant la capacité à décider et qu'il ne faudrait voter que tous les cinq ans (six pour les communales) !

À Cuba, il y a un parlementaire par 20.000 habitants, soit 600 députés au total. Il y en a 150 en Belgique (un par 66.600 habitants, trois fois moins) et 577 en France (un par 110.000 habitants, cinq fois moins qu'à Cuba).

De même, au niveau local, il y a bien plus d'élus que chez nous, où les conseillers communaux sont limités à 52 au maximum (soit un pour 3.800 habitants à Charleroi, presque un pour 9.000 à Anvers; deux fois moins qu'à Cuba). Or il est plus difficile de "verrouiller" les listes pour un plus grand nombre de places.

À Cuba, il n'y a pas de listes de partis aux élections communales et provinciales. Il y a une seule liste de tous les citoyens qui veulent être candidats, individuellement. Le parti communiste n'est aucunement présent comme liste séparée. Tous les "opposants" pourraient en principe être candidats !

Et il n'y a PAS de campagne électorale. Donc pas de promesses électorales, pas de dépenses électorales, pas de 'trombinettes' électorales à tous les coins de rue, pas de batailles d'afficheurs électoraux ni de détournement de fonctionnaires communaux, pas de grands débats télévisés, non, rien de rien ! Nada, niks, niets ! Oui, oui, comme si les grandes surfaces n'envoyaient pas leurs prospectus, comme si les films (et les matchs et les shows) n'étaient pas interrompus par les "clips", comme si nous apprenions à vivre sans nœud pap'... ! La chose politique ne serait pas un spectacle public ? Difficile à imaginer, hein ?

CUBA VOTA

Et pourtant oui : les candidats ne peuvent diffuser qu'un simple "curriculum vitae" de deux pages, même quand ils s'appellent Fidel Castro (j'ai vu son CV de fin 2007 sur le Web).

Et le principe est d'appeler tous les citoyens à voter pour tous les candidats qui seront en principe tous associés à la gestion des affaires locales. Il y a bien une soirée électorale du quartier qui permet aux grandes organisations (syndicats de travailleurs, femmes, jeunes...) et aux citoyens de discuter des mérites et des défauts, de proposer un autre citoyen qui serait plus valable malgré sa modestie, etc., et

éventuellement de dénigrer tel candidat qui paraît un mauvais citoyen, ce qui est rare. Bref, il faut être "nominé" (nominacion). Un temps de parole équivalent est permis à chaque candidat. La plupart sont élus sans problèmes.

Seuls sont élus les candidats qui ont obtenu plus de 50 % des voix. Si aucun ne l'a obtenu, on procède à un second tour. C'est le même principe

dans les petites communes françaises.

On est donc pas loin du système français réservé aux petites communes, mais jugé tout à fait démocratique.

En France; une démocratie presque sans parti dans les communes de moins de 3.500 habitants

Amusant : je viens de suivre les élections municipales dans une commune française. Il n'y avait qu'une seule liste, celle du maire sortant. Pas de couleur politique, pas d'opposition (bien que le maire ait été jadis député socialiste). Cette liste a obtenu un très large soutien.

Dans les communes de moins de 3.500 habitants, tout citoyen peut barrer le nom d'une personne qui ne lui plaît pas, et mettre le nom de tout citoyen qui lui plaît. Ainsi le président du club sportif n'avait pas voulu se présenter au préalable comme candidat avec une liste, mais appelait ce jour-là les votants à le mentionner sur le bulletin, par principe démocratique. Il n'a eu que peu de voix. On se croirait en régime de parti unique !

D'ailleurs, il n'y a eu quasiment pas de campagne électorale. La liste candidate a été communiquée officiellement, mais discrètement (certains prétendent que le courrier s'est perdu, pour empêcher l'introduction concertée d'un nouveau candidat à la place d'un nom de la liste ou même d'une liste de quelques noms).

Pire : un score "stalinien" aux élections cantonales (=départementales). Le canton dont fait partie cette municipalité est appelé à élire un seul parmi plusieurs candidats isolés, qui devient conseiller du département (le conseil a autant d'élus qu'il compte de cantons).

Mais il n'y avait qu'un seul candidat, de couleur UMP (droite). Il a obtenu 100 % des voix ! Sans trucage des urnes ? Il se chuchote que sa bonne entente avec la majorité socialiste au Conseil départemental fait qu'on ne lui oppose pas de candidat de gauche.

Conclusion pour la France : on est bien loin de ces duels de vedettes politiques de divers partis dans les grandes villes, dont on nous rebat les oreilles dans les médias...

Et pourtant, personne ne crie au déni de démocratie dans les petites communes françaises, où il n'est pas facile de réunir autant de candidats qu'il y a de sièges à pourvoir ! Il y a donc effectivement plusieurs systèmes de démocratie, même dans un seul pays, ici en France.

Cela m'a fait penser à Cuba, où les élections se trouvent dans la même situation, mais par un PRINCIPE DEMOCRATIQUE : ce sont les citoyens qui font et défont les candidats, et pas le(s) parti(s).

Ce dimanche 20 janvier 2008, les Cubains se sont de nouveau rendus massivement aux urnes pour élire les députés à l'Assemblée nationale du Pouvoir populaire (le Parlement monocaméral cubain), qui comptera désormais 5 sièges supplémentaires en raison de l'augmentation du nombre d'habitants de l'île.

Plus de 8.230.000 Cubaines et Cubains (c'est-à-dire, 96% des électeurs recensés dans tout le pays) ont voté; souvent les électeurs français préfèrent aller à la pêche, etc. pour 40 à 60 % d'entre eux.

Les urnes cubaines ne sont pas entourées de policiers ou de militaires, mais de citoyens du quartier, comme chez nous. Il y a eu 3,73 % de bulletins blancs et 1,04 % de votes nuls (donc +/- 9 % de non-votants au total, contre le double chez nous).

Où est la manipulation du (des) parti (s) ?

Au total, il y a plus de changement électoral à Cuba que chez nous ! Sur les 614 élus nationaux, 391 sont des nouveaux venus. La moyenne d'âge est de 49 ans, et la majorité n'a pas connu l'époque de la révolution de 1959 ! 43 % sont des femmes. Et 118 noirs et 110 métis, correspondant à leur proportion sociale.

Peu de nos parlements "démocratiques" européens peuvent en dire autant ! Le "monolithisme", l'inertie, le "glacis", c'est ici !

Vous allez me rétorquer que tout cela est manipulé par le Parti Communiste. Cela est parfaitement exact. Et... transparent. Jadis (avant les modifications de 1992), les listes des élections parlementaires devaient comporter au moins 50% d'élus 'individuels' issus des élections communales et provinciales. Le parti communiste pouvait donc introduire

jusque 50 % de candidats au niveau national pour 'rééquilibrer' la liste. (Bien sûr, des citoyens locaux qui sont élus peuvent être par ailleurs militants du parti communiste, mais ils ne sont pas désignés comme tels dans une liste). Aujourd'hui, les candidatures 'nationales' sont plus libres (des communistes, et des autres), mais l'émanation locale est encore forte : 285 des membres de la prochaine législature siègent aussi dans les instances du "Pouvoir populaire" communal après avoir été nommés et élus directement par la population locale. Il est notoire que 30 % des députés ne sont pas membres du parti communiste. Parmi eux on trouve Raul Suarez, un pasteur protestant, qui est venu en Belgique récemment, invité par la CSC.

Ce n'est pas encore assez transparent ? La manipulation du parti est occulte, selon vous ?

Bon, comparons.

Expliquez-moi d'abord pourquoi nos démocraties occidentales comptent toujours DEUX chambres dont un "Sénat" qui est toujours moins démocratique (avec des membres "désignés par cooptation", sans compter les sénateurs "de droit" : membres de la famille royale...) et qui a pour rôle d'édulcorer les lois décidées par les députés.

Expliquez-moi ensuite les subtilités du système "Clé d'Hondt" (en Belgique) qui permet de répartir les voix et les 'sièges baladeurs' qui passent d'une circonscription à l'autre et finissent toujours par renforcer les grandes listes au détriment des petites listes.

Expliquez-moi encore comment on a des ministres qui postulent pour être parlementaires ou conseillers régionaux où ils seront remplacés par des suppléants à peine élus...

Enfin dites-moi si vous avez le sentiment que les listes des partis sont constituées selon un ordre décidé par les citoyens, sans que les bureaux, les clans, les "carnets de membres défunts" ne soient intervenus en rien ?

Gilbert de Charleroi

bureau de vote
aéroport Santiago

V.S.A. en E.U., einde van de pesterijen ?

Paul Evrard

Heel wat diplomatieke bedrijvigheid de laatste tijd en net als in september werd op 26 mei een studiedag over de solidariteit met Cuba georganiseerd in het Europees Parlement.

Het heet hangijzer blijft 2003, toen in Cuba 3 gijzelaars de doodstraf kregen en 75 zogenaamde dissidenten (eigenlijk collaborateurs met de vijand) opgesloten werden. In opdracht van Washington is Aznar (toenmalig Premier van Spanje) er toen in geslaagd de andere Europese landen te overtuigen sancties op te leggen aan Cuba. Een zacht embargo kunnen we stellen.

Op 16 en 17 juni 2008 beslist (besliste ?) de Europese Raad van Ministers over de opheffing van die sancties. Net voor het drukken van deze Cuba Sí was de stand 25 vóór en 2 onbeslist (zijnde Tsjechië en Groot-Brittannië), en er moet unanimiteit zijn.

Sinds Zapatero Eerste Minister van Spanje is waait er een heel andere wind en in maart ging Euro-Commissaris Louis Michel (ondanks de druk van Washington) praten met de Cubaanse regering. Achteraf en ook op 26 mei verklaarde hij dat de omstandigheden gunstig waren voor de afschaffing van de absurde en hypocriete sancties tegen Cuba.

Niet naar de zin van Bush uiteraard die meteen zijn pro-consul voor Cuba, Caleb Mc Carry, op rondreis door Europa stuurt om de regeringen onder druk te zetten. Op hetzelfde ogenblik dat in Lima, Peru (13-17 mei) een topconferentie plaatsvindt tussen Latijns-Amerika en Europa (waar Cuba een prominente rol speelde) organiseren in Brussel enkele pseudo-n.g.o.'s een bijeenkomst: "Quo vadis, Cuba: scenario's van transitie op het einde van het Castro-tijdperk". Merkwadige interesse van het grote Europa voor een piepklein eilandje 8.000 km ver weg. De Adenaur Stiftung en de Schuman Stiftung doen dit samen met het Praagse "People in Need" (fervent anti-Cuba), Freedom House en Center for a Free Cuba. Organisaties gefinancierd door NED (National Endowment for Democracy) en USAID (pseudo ontwikkelingsorganisatie). Enkele illustere aanwezigen: FOX (ex coca-cola baas en ex President van Mexico), AZNAR en Vazlac Havel. In hun slotverklaring benadrukken ze het handhaven en verstrengen van de Europese sancties tegen Cuba.

Ondertussen in Lima, Javier Niño (gezant van de Europese Commissie in Havanna): "De klemtoon ligt op de armoedebestrijding, sociale uitsluiting, milieuproblemen en duurzame energie en ontwikkeling. Cuba en Europa hebben op dat vlak gelijkaardige agenda's". Abelarde Moreno (vice-minister van buitenlandse zaken van Cuba): "Na maanden voorbereiding staat in de slotverklaring dat unilaterale dwangmaatregelen verworpen worden".

26 mei in het Europees Parlement in Brussel, conferentie over "De normalisatie van de relatie Europa - Cuba en mogelijkheden voor ontwikkelingssamenwerking", met 200 deelnemers waaronder parlementsleden, ministers, ambassadeurs en diplomaten vooral uit Latijns-Amerika en Afrika en afgevaardigden van ngo's en solidariteitsverenigingen.

- Een eerste thema was Cuba binnen het kader van de Zuid/Zuid samenwerking. De getuigenissen van de Malinese Minister van Volksgezondheid Ibrahim Omar

Touré en de in Cuba opgeleide dokters uit Honduras, Guatemala en Togo waren indrukwekkend. "Cuba geeft niet, wat dikwijls gebeurt door rijke landen, zijn overschotten. Cuba deelt wat het heeft en wat soms onvoldoende is om in zijn eigen behoeften te voorzien". De nadruk lag ook op de driehoekssamenwerking, zoals Zuid-Afrika en Venezuela die projecten financieren waarbij Cuba de know-how levert en de ontvangende landen de logistiek leveren.

- Het tweede thema was de noodzakelijke normalisatie van de betrekkingen tussen Europa en Cuba en de impact die dat kan hebben op de lotsverbetering van niet alleen de Cubanen maar ook de bevolking van andere derdewereldlanden. Hierbij kan de driehoekssamenwerking nog belangrijker zijn. Het was duidelijk dat de essentiële voorwaarde hiervoor de afschaffing van de sancties is.

Het klimaat van veranderingen in Cuba en in heel Latijns-Amerika maakt een constructieve beslissing van Europa meer dan ooit opportuun.

De deelnemers drukten de hoop uit dat de positieve standpunten van Louis Michel hun weerslag zouden hebben op de houding van de Europese Unie.

De sancties zijn steeds een obstakel geweest voor de goede relaties, niet alleen met Cuba, maar ook met andere derdewereldlanden.

Welke ook de beslissing is (was) op 16 of 17 juni, de deelnemers zullen blijven ijveren voor de verbetering van de samenwerking tussen Europa en Cuba.

(Een uitgebreid verslag en volledige tussenkomsten op onze website www.cubamigos.be)

Nelson Graham is een tekstschrijver en zanger uit Wisconsin (bij Chicago), die regelmatig correspondeert met Fernando González, een van de 'Cuban Five'.

Hij kent ook zijn moeder Magaly en zijn vrouw Rose.

In zijn optreden gebruikt hij zijn song om bekendheid te geven aan het onrecht dat nu al bijna tien jaar duurt. De tekst begint met : 'een trage conversatie' omdat het antwoord soms weken uitblijft en soms ook helemaal niet doorkomt.

A slow conversation, depending on the mail

A slow conversation, waiting on a letter from jail

A strong determination to keep the spirits high

While family relations & years are slipping by.

Free the Five, Free the Five
Time to let 'em go, Free the Five

Pretending not to notice, it's easy to walk by.

But in your heart you know that truth is better than a lie.

Injustice is injustice - anywhere you go.
Here's one in your own backyard, it's time for you to know.

Free the Five ,Free the Five
Time to let 'em go ,Free the Five

Hot & cold, dark prison cells, steel doors closed up tight,
Harsh words & harsh treatment, a long and lonely night

Silence can be agony, or silence can be fine
When distant loved-ones' images gently come to mind.

On a long sweeping horizon covered up with snow,
A dormant, winter tree stands alone.
Alone against the freezing wind,
Waiting for spring to begin
for another chance, for another chance, to grow.

Free the Five, Free the Five
Time to let 'em go, Free the Five

A slow conversation depending on the mail
A slow conversation waiting on a letter from jail

A strong determination to keep the spirits high

While family relations & years are slipping by

Time to let 'em go, years are slipping by
Free the Five, Free the Five

Oproep voor een mobilisatie als het vonnis bekend wordt in de beroepszaak van de 'Vijf'.

In september 1998 werden vijf Cubanen in de VS opgepakt door de FBI, alhoewel ze 170 plannen voor terroristische aanslagen konden vrijdelen.

In december 2001 werden zij na langdurige eenzame opsluiting tot zware gevangenisstraffen veroordeeld. De verdediging tekende hiertegen beroep aan en eiste heropening van het proces. Het Hof van Beroep heeft een heropening geblokkeerd, maar voor de andere punten van de verdediging loopt de beroeps-procedure nog. Na lange tijd verwacht men nu een uitspraak.

HET VERWEER VAN DE VERDEDIGING

Op 20 augustus 2007 legden de advocaten de volgende punten van verdediging voor aan een panel van 3 rechters van het Hof van Beroep in Atlanta.

De aanklacht wegens 'beraming van moord' tegen Gerardo Hernández - wegens het neerhalen, in 1996, door Cuba van twee spionagevliegtuigen. Het bewijs van zijn betrokkenheid is wettelijk ontoereikend. Zowel de VS regering als een eerder beroeps- en in 2004 hebben het bewijs dubieus geoordeeld. Dat een individu verantwoordelijk zou zijn voor de actie van een soevereine staat om haar luchtruim te verdedigen, zou een primeur zijn in de rechtsgeschiedenis. Ook is niet bewezen dat Hernandez afwist van dit incident.

Opzet tot spionage werd verweten aan drie van de vijf en deze kregen levenslang. Maar er was hier geen sprake van het doorgeven van geheime informatie met betrekking tot de nationale veiligheid van het land. Eerdere beruchte spionage-processen gingen over honderden staatsgeheimen doorgegeven aan vreemde mogendheden.

Wangedrag van het OM, o.a. in het slotbetoog tot de jury. Wettelijke regels verbieden dat hij zaken claimt die tijdens het proces niet bewezen zijn. Hij stelde dat de vijf naar de VS kwamen, niet om achter de acties van het terreurnetwerk te komen, maar 'om de VS te vernietigen'. Maar de vijf waren niet gewapend en bedreigden niemand.

ZELFVERDEDIGING

Verder is er de vraag naar de rechtvaardiging. Onder Amerikaanse wetgeving kan een persoon die veroordeeld is, de misdaad bekennen, maar aantonen dat het bedrijven van die misdaad gerechtvaardigd was uit noodzaak om een groter onheil te voorkomen. Het is een vorm van zelfverdediging, verbreed tot een daad die een ander moet beschermen. Dit was in de oorspronkelijke rechtszaak aan de orde gesteld door de advocaten. Maar de rechter onthield dit argument aan de jury, die dit dus nooit in aanmerking nam. De vijf kwamen naar de VS om verder geweld, kwaad en schade aan anderen te voorkomen.

SINDS 2007 BUIGEN 3 RECHTERS VAN HET HOF VAN BEROEP ZICH OVER DEZE PUNTEN

Zij zullen binnenkort hun oordeel bekend maken.

Als de punten afgewezen worden gaat de verdediging beroep aantekenen voor de Hoge Raad.

De punten die geaccepteerd worden wijzigen het oorspronkelijke vonnis, maar het OM in Miami zal op haar beurt in beroep gaan bij het voltallige Hof van Beroep. Er zijn dus genoeg mogelijkheden om het proces nog lang te rekken en de bevrijding van de 5 nog jaren te beletten. Vandaar de oproep om daar internationaal tegen te protesteren.

PUBLIEKE STEUN

Leonard Weinglass, een van de advocaten :

"Het belang van politieke steun voor de bevrijding van de vijf. Deze rechtszaak is voorzover ik weet de eerste die voor een derde keer in beroep wordt behandeld. Dat is nog nooit gebeurd. Waarom nu wél? Wegens de aandacht die ze internationaal en binnen de VS gekregen heeft. Wij weten uit ervaring dat het al of niet aanvaarden en ernstig nemen van onze argumenten vaak afhangt van de omvang van de steun en interesse voor zo'n rechtszaak.

Het is een compliment voor alle supporters die door ijverig werk de zaak in de publieke aandacht gebracht hebben, dat we gelegenheid kregen om onze mondelinge argumenten voor de derde keer te presenteren. Wij kunnen niet rusten voor Gerardo Hernández, Antonio Guerrero, Ramon Labañino, René González en Fernando González thuis zijn bij hun familie in Cuba".

(meer info: www.cubamigos.be en www.cubanismo.net)

Migratie van Cuba naar Europa

Op 24 februari ontving de regio Antwerpen Laura Pujol (Cubaans consul in België) in het praatcafé. Het thema van die ochtend was “Migratie van Cuba naar Europa” omdat Laura daar de laatste 4 jaar een studie over gemaakt heeft.

Cuba heeft sinds het midden van vorige eeuw, meer bepaald de jaren '50, heel veel migratie gekend naar andere delen van de wereld. Dit is misschien niet zo vreemd als we zien dat de huidige Cubaanse bevolking immers een volk is dat bestaat uit immigranten. De oorspronkelijke Taino bevolking werd volledig uitgemoord en vandaag de dag zijn er nog slechts een 1.000-tal Cubanen die de oorspronkelijke trekken hebben van de indianen. Dit heeft als gevolg dat men een kleurrijk amalgaam krijgt van Afrikanen, Aziaten en Europeanen.

Laura drukt wel op het feit dat er in Cuba geen vaste normen bestaan die de etnische afkomst van personen vaststellen. Zo kan iemand van zichzelf zeggen dat hij mulat is omdat hij een grootmoeder had die zwart was, terwijl iemand anders met dezelfde huidskleur zal zeggen dat hij of zij blank is daar er geen zwarte mensen in de familie zijn. Dit is een heel belangrijk gegeven dat men zich in het achterhoofd moet houden wanneer we de cijfers gaan bekijken en analyseren.

In de tweede helft van de twintigste eeuw emigreerden veel Cubanen om politieke redenen. Hoewel men toch een zeker scepticisme aan de dag mag leggen bij deze bewering, velen migreerden immers ook uit puur economische overwegingen. De meeste studies wijzen op een heel sterke migratie naar Florida net na de revolutie. Deze personen en hun nazaten zijn nog steeds verantwoordelijk voor de vaak agressieve houding van de VS tegenover Cuba. Deze golf van migratie is goed voor 20% van de totale Cubaanse migratie.

Vanaf de jaren '80 lag de reden van de migratie vooral bij het economische aspect en bij familiehereniging, een fenomeen dat in de jaren '90 nog meer uitbreidt. Maar de VS blijven niet het enige land dat Cubaanse migranten aantrekt. Landen waar de moedertaal Spaans is liggen hoe langer hoe beter in de markt: Venezuela, Spanje en Mexico.

De opkomst van het toerisme in Cuba zorgt ervoor dat er vriendschapsbanden ontstaan tussen Cubanen en Europeanen waardoor er nieuwe bestemmingen ontstaan. Van de 130.000 Cubanen die op dit ogenblik in Europa vertoeven wonen er 72.000 in Spanje, 19.000 in Italië, 10.000 in Duitsland en 5.000 in Frankrijk.

De overige Cubanen zijn verdeeld over gans Europa. Op dit ogenblik zijn er 11 landen waar meer dan 1.000 Cubanen wonen (waaronder België) en 24 landen waar er meer dan 100 leven (waaronder het Groothertogdom Luxemburg). Wanneer we ons toespitsen op de sociale en demografische kenmerken van deze migranten kunnen we ons een beter beeld vormen van wie die mensen nu eigenlijk zijn.

Een eerste belangrijke vaststelling is dat 76% van hen vrouwen zijn. Dit is vooral te wijten aan het hoog aantal vrouwen die naar Italië uitwijken, met name 82%. Vervolgens is het ook belangrijk om te vermelden dat er in Cuba meer vrouwen (53%) zijn dan mannen. De verhouding

tussen vrouwelijke en mannelijke Cubanen in België is 65% vrouwen tegenover 35% mannen. Wanneer we deze cijfers vergelijken met de rest van Latijns-Amerika stellen we ook daar vast dat migratie over de hele lijn vrouwelijker is. Niet omdat mannen honkvaster zijn, maar gewoon omdat ze meer op seksvakantie gaan.

Wanneer we de huidskleur van de migranten gaan vergelijken met de onderverdeling die er bestaat in Cuba, komen we tot de vaststelling dat er meer zwarten migreren dan blanken of mestiezen.

Wat de leeftijd betreft merken we op dat de meeste Cubanen (70%) die op dit ogenblik in Europa wonen tussen de 20 en de 40 jaar oud zijn (44% is tussen 30 en 40 jaar en 26% tussen 20 en 30). Dit is een normaal verschijnsel dat erop wijst dat de meeste Cubanen in de jaren '90 op vrij jonge leeftijd migreerden.

Een eerder buitengewoon fenomeen is het feit dat 70% van deze migranten gehuwd zijn en zich in een stabiele relatie bevinden. Bovendien duurt het gemiddelde huwelijk tussen een Cubaan en een Europeaan 10 jaar, terwijl een huwelijk in Cuba tussen Cubanen gemiddeld 5 à 7 jaar duurt.

Gemiddeld duurt de inburgeringsprocedure in het nieuwe land 5 jaar. In die tijd leert de nieuwkomer de taal en laat hij zijn diploma gelijkstellen. Dit wil zeggen dat hij of zij gedurende die periode afhankelijk is van de persoon die hem naar Europa deed komen. Dit is niet alleen belangrijk wat de persoonlijke afhankelijkheid betreft maar dit houdt eveneens in dat de nieuwkomer in die periode financieel niets bijbrengt in het gezin. De meeste migranten trachten het staatsburgerschap van het nieuwe land te verkrijgen omdat het hen veel voordelen biedt. Dit fenomeen toont ook aan dat het over een stabiele migratie gaat.

Een ander interessant fenomeen is het feit dat de meeste migranten niet uit de armste provincies van Cuba komen zoals Granma, Sancti Spiritus en Pinar del Rio, maar vooral uit de rijke provincie Havana. Ook stellen we vast dat het niet vooral de universiteiten zijn die uit Cuba migreren met het oog op een beter loon, eerder integendeel. Het aantal universitairmensen dat migreert ligt immers in verhouding met het aantal afgestudeerden in Cuba eigenlijk veel lager.

Als besluit deelde Laura ons mee dat er op dit ogenblik 10% van de Cubaanse bevolking buiten Cuba leeft en dat het migratiepatroon dat we hierbij kunnen vaststellen volledig gelijk loopt met het migratiepatroon dat de rest van Latijns-Amerika vertoont. Dit zowel op het vlak van vrouwelijking als op het vlak van de sociale en demografische aspecten. Bovendien is de migratie naar Europa niet onderhevig aan beperkingen zoals dat voor de VS wel het geval is. De migranten naar Europa kunnen immers later vrij terug naar Cuba reizen indien ze dat wensen, familieleden van Cubaanse immigranten ontvangen sneller visa om op bezoek te komen en de geldstroom naar familie in Cuba is niet aan banden gelegd door de Europese overheden.

Tandis que Posada prêche la terreur, les Cinq vivent l'enfer des lockdowns

PAR JEAN-GUY ALLARD

TOUS les experts du sujet le confirment : le système carcéral nord-américain est l'un des plus répressifs au monde et y abondent les techniques et les instruments destinés à garder les détenus dans un état de permanent de soumission absolue.

Le lockdown, d'utilisation généralisée dans tous les établissements de correction, est l'un des traitements les plus dégradants auxquels aient été soumis les cinq anti-terroristes cubains par le même gouvernement qui a montré au monde sa conception des droits des détenus à Abou Ghraïb et Guantanamo.

Victime elle aussi, avec ses filles, des abus subis par Ramón Labañino, son mari détenu à la prison de Beaumont, Elizabeth Palmeiro explique ce qu'est cette sanction appliquée de façon routinière dans le système des prisons du pays qui prétend donner des leçons au monde en matière de droits humains.

"Les lockdowns sont la punition collective la plus utilisée par les autorités carcérales, au moins là où se trouve Ramón. Ils consistent à enfermer les prisonniers dans leurs cellules pour un temps indéterminé au cours duquel on ne leur permet aucune des activités quotidiennes qu'ils effectuent normalement", raconte-t-elle. "Quand survient un problème de discipline dans la prison - généralement des bagarres entre gangs ou une agression contre un prisonnier ou un garde - la mesure immédiate est de punir tous les prisonniers indépendamment du fait qu'ils soient ou non liés à l'incident ou que la situation soit survenue dans une autre unité", continue Elizabeth. "Les prisons sont subdivisées en unités et s'il y a un problème dans une seule, on sanctionne toutes les unités".

Règle absurde d'un système sauvage où l'utilisation de pulvérisateurs de poivre (pepper sprays) est commune, où les gardes patrouillent avec des fusils et où l'on administre des drogues 'pacificatrices' aux nombreux détenus souffrant de maladies psychiatriques. Les gardes de l'endroit n'ont aucune obligation d'informer les prisonniers, pas plus que les prisonniers n'ont le droit de savoir pourquoi on les punit.

Soudainement, on interdit toute activité de récréation et même d'hygiène telles que la douche. On interdit toutes les communications avec l'extérieur: on limite la correspondance, il n'y a pas de visites familiales, on ne peut effectuer d'appels téléphoniques, la prison se convertit en un bunker auquel personne n'a accès sauf le personnel de garde.

"NOUS AVONS ÉTÉ SANS NOUVELLES JUSQU'À CINQ SEMAINES"

Par pure cruauté de ceux que Bush a chargé du cas des Cubains, Ramón Labañino, condamné pour des actes d'espionnage qui n'ont jamais été commis au cours d'un procès truqué effectué au milieu de la Miami mafieuse, a été envoyé, sans aucun motif, à un centre de sécurité maximale rempli de détenus condamnés pour des crimes extrêmement violents.

"Depuis que Ramón est entré à la USP Beaumont, au Texas, on a connu des dizaines de lockdowns. Cette prison est considérée l'une des plus violentes du système. Les prisonniers qui sont là, dit-on, sont les plus dangereux, sortis d'autres prisons où ils ont commis des fautes graves. On les concentre là comme

punition avant de les passer au Maximax de Florence qui est la pire pour les châtiments permanents", précise Elizabeth.

"Durant ces punitions que Ramón a subies sans savoir ce qui est arrivé ni où cela est arrivé, nous avons été sans nouvelles jusqu'à cinq semaines, sans lettres ni appels", se souvient Elizabeth.

"Quand enfin Ramón peut communiquer avec nous, il nous énumère chaque détail des longues journées de séquestration dans sa toute petite cellule. Sans se plaindre, il me raconte que la nourriture a été de petits 'snacks' froids, de petites boîtes de jus ou un liquide comme déjeuner", dit Elizabeth. "On connaît la faim au cours de ces lockdowns".

"Les deux dernières visites ont été affectées par ces fermetures de la prison: la mienne avec mes filles mineures en mai 2006 puis celle de sa fille aînée en février 2008. Celle-ci était la première qu'elle lui faisait en un an et demi ! Mais un lockdown est survenu juste comme elle arrivait et Aili a dû attendre les quatre fins de semaine qui couvrent les 30 jours de visa que l'on nous accorde sans pouvoir faire une seule visite : c'était quand est survenue la fermeture la plus longue, celle de cinq semaines. Ce fut angoissant pour tous mais plus spécialement pour Ramón".

DIX ANS DE CHANTAGE ET DE MAUVAIS TRAITEMENTS

Depuis le jour même de sa détention, le 12 septembre 1998, quand l'agent spécial du FBI Héctor Pesquera a couru informer les congressistes cubano-américains Ileana Ros-Lehtinen et Lincoln Díaz-Balart, les Cinq ont été soumis à une série infernale de manœuvres de chantage violant toutes les normes pénitentiaires et les conventions internationales contre la torture et les traitements cruels, inhumains et dégradants. Presque dix ans plus tard, ils demeurent toujours incarcérés.

Pendant ce temps, Luis Posada Carriles, le terroriste le plus dangereux du continent, non seulement se déplace en toute liberté dans les rues de Miami, mais encore participe dans une véritable tournée de promotion de la terreur dans le cadre d'une opération pilotée par la CIA.

* Plus de 300 Comités ont été constitués dans 100 pays pour défendre la cause des Cinq.

* Le Groupe de travail sur les détentions arbitraires de la Commission des droits de l'homme des Nations Unies a déclaré, le 27 mai 2005 que l'arrestation des Cinq est arbitraire et a exigé de Bush qu'il "résolve la situation".

* Neuf Prix Nobel ont exigé des USA la libération immédiate des Cinq

* Plus de 6 000 personnalités du monde entier ont envoyé une lettre ouverte au Procureur général des États-Unis, exigeant leur mise en liberté.

(résumé, article complet sur www.cubamigos.be, ainsi que l'article de T. Pignolet, Miami, Posada et Les 5)

Valeurs d' un visionnaire

CITATEN

Cuba : cas exceptionnel ou avant-garde de la lutte contre l' imperialisme ? (1961 - revue Verde Olivo)

"...Il n'y a jamais eu en Amérique d'évènement ayant des caractéristiques aussi extraordinaires, des racines et des conséquences aussi profondes pour la destinée des mouvements progressistes du continent, que notre guerre révolutionnaire. Certains groupes toutefois, soit de bonne foi, soit par intérêt politique, ont essayé de voir dans la Révolution cubaine une série de causes et de caractéristiques *exceptionnelles*. Ils en exagèrent l'importance et vont même jusqu' à en faire les facteurs déterminants pour interpréter ces profonds événements sociaux et historiques. On affirme en effet que la forme et les voies de la Révolution cubaine sont un produit unique et que l'évolution historique des peuples dans les autres pays d' Amérique sera différente. Le premier, le plus nouveau et peut-être le plus important, est cette force physique qui se nomme Fidel, qui a atteint en un an des dimensions historiques. Ses mérites peuvent être rangées auprès de ceux des plus grandes figures de l'histoire d' Amérique Latine..."

De 1965 - revue Marcha, Uruguay, sous le titre : Le socialisme et l'homme à Cuba :

"...Le chemin est long et plein de difficultés. Quelquefois, ayant pris une impasse, nous devons reculer; d'autres fois, ayant avancé trop vite, nous nous séparons des masses; en certaines occasions, nous allons trop lentement et nous sentons l'haleine toute proche de ceux qui nous talonnent. Dans notre ambition de révolutionnaires, nous essayons d'aller aussi vite que possible, en frayant le chemin, mais nous savons que c'est de la masse que nous tirons notre substance et que celle-ci ne pourra avancer plus rapidement que si nous l'encourageons par notre exemple..."

L'homme que nous devons créer

"...Dans notre pays, nous ne sommes pas tombés dans l'erreur du réalisme vulgaire, mais dans l'erreur inverse. Et cela, parce que nous n'avons pas compris la nécessité de créer un homme nouveau qui ne soit ni celui de XIXe siècle, ni celui de notre siècle décadent et pourri. C'est l'homme du XXIe siècle que nous devons créer, bien que ce ne soit encore qu'une aspiration subjective et non systématisée..."

"...Il ne s'agit pas du nombre de kilos de viande que l'on mange, ni du nombre de fois où l'on peut aller à la plage, ni du nombre d'articles de luxe importés que l'on peut s'acheter avec les salaires actuels. Il s'agit précisément que l'individu se sente plus riche intérieurement et beaucoup plus responsable..."

Les dangers du dogmatisme et nos faiblesses

"... Il est certain que la situation actuelle comporte des dangers. Non seulement celui du dogmatisme, non seulement celui de figer nos rapports avec les masses au milieu de notre grande tâche, mais aussi des faiblesses dans lesquelles nous pouvons tomber. Un homme qui consacre sa vie entière à la Révolution ne peut se laisser distraire par la pensée de ce qui manque à un enfant, de ses chaussures usées, du strict nécessaire qui manque à sa famille. S' il se laisse hanter par ces préoccupations, il crée un terrain favorable au développement de la corruption..."

Ernesto Guevara

Ref. : Evocaciones (Aleida March); Obras Escogidas 1957-67 (ed. políticas); Testimonios (Marta Rojas); Che Comandante Amigo (M.D. Bertucioli y J.A. Neira Franco)

Juli 1957, Sierra Maestra, uit brief aan zijn ouders :

" ... ik maak het prima ... ik heb er net twee verspeeld en heb er nog vijf over (ik heb het over kattenlevens) ... ik werk nog steeds in dezelfde lijn ... "

22 juli 1957, na zijn benoeming tot 'commandante' :

" ... er schuilt enige ijdelheid ergens in ons allemaal ... ik voel me de meest trotse man op aarde ... het is een politieke ervaring Fidel te hebben ontmoet ... hij is een intelligente, heel zelf-verzekerde en buitengewoon moedige jonge man; ik denk dat we veel gemeen hebben ... "

december 1958, over zijn toekomstige vrouw Aleida :

" ... in het taaie leven van de strijder is een vrouw een kameraad die de bij haar sekse horende kwaliteiten inbrengt, maar met het vermogen om net zo hard te werken als een man ... ze kan vechten, ze is zwakker, maar niet minder volhardend ... "

1959, uit een gedicht voor Fidel :

" ... Laten we gaan, vurige profeet van de dageraad, langs duistere ongemarkeerde paden, om de groene kaaiman te bevrijden, ... "

Over Camilo Cienfuegos :

" ... meer dan mijn kameraad in de strijd, in vreugde en overwinningen, was Camilo echt een broer ... hij bracht loyaliteit in de praktijk alsof het een religie was ... "

Over macht :

" ... het is heel gemakkelijk te regeren als je de wil van het volk systematisch raadpleegt en als enige norm hanteert dat alle acties aan het welzijn van het volk moeten bijdragen ... elke prestatie voor het volk wordt beloond met het vertrouwen van het volk ... "

5 maart 1960 na de aanslag op het Franse schip La Coubre in Havanna :

" ... als je kan beven van verontwaardiging telkens er onrecht is, dan zijn we kameraden ... "

20 oktober 1962 over de Nieuwe Mens :

" ... we hebben de verantwoordelijkheid gekregen om een land door zeer moeilijke tijden te loodsen ... maar ons werk zou niet volledig zijn als we niet wisten wanneer we plaats moeten maken ... een van de plichten is de mensen te vormen die ons moeten vervangen ... "

1964 als Minister van Industrie :

" ... iedereen heeft tekortkomingen, die van mij zijn heel duidelijk en komen tot uitdrukking in de vorm van scherpe tegenspraken ... waar ik echt een hekel aan heb is ons gebrek aan moed om bepaalde realiteiten onder ogen te zien, vooral economische ... we geven dan de schuld aan de droogte, aan het imperialisme ... "

1967 in Bolivia :

" ... en ik moet heel eerlijk zeggen dat in een ware revolutie, waaraan alles wordt gegeven, waarvan geen materiële beloningen worden verwacht, de taak van de revolutionaire voorhoede zowel schitterend als precair is ... In die omstandigheden is een grote dosis menselijkheid nodig, een gevoel voor rechtvaardigheid en waarheid, als we niet in de val willen trappen van extreem dogmatisme, van koele scholastiek of isolatie van de massa ... elke dag moet je strijden zodat liefde voor de mensheid kan worden omgezet in concrete daden, in acties die een voorbeeld vormen, die mensen mobiliseren ... "

Ernesto Guevara

réd. P.E.

Le meilleur ami du CHE, convers

Quand Alberto (né en 1922) nous demanda ce que nous voulions savoir, nous avons posé trois questions : pourquoi est-il resté au Venezuela, pourquoi est-il parti en Italie, et pourquoi finalement rester à Cuba ?

La réponse a été un récit ininterrompu d'une heure et demi. Quelques difficultés de mobilité, mais l'esprit clair, les yeux pétillants, surtout quand il prononce le mot "Mujer", et surtout quelqu'un d'adorable. Après cette conversation il était clair pourquoi Che l'a toujours considéré comme son meilleur ami. Alberto est le compagnon du Che tel qu'on le voit dans le film "Diarios de motocicleta".

Alberto Granado : Pour le choix de mes études j'ai un peu été poussé vers la pharmacie car j'avais un oncle pharmacien et une tante qui avait fait les mêmes études. Mais un mois avant de faire le choix définitif je me suis intéressé à la biochimie, une discipline qui venait de démarrer en Argentine en 44-45. Je voulais faire de la recherche scientifique, mais je voulais aussi voir le monde et fonder une famille. Ce n'était pas facile à combiner. D'après la loi argentine il fallait d'abord étudier la pharmacie avant d'opter pour la biochimie. J'ai donc entamé les études de pharmacie et j'ai vite réalisé que le niveau était plus élevé que ce qu'on attend d'un simple vendeur de préservatifs. L'épidémiologie était de la médecine en pratique : on avait déjà trouvé des techniques pour détecter les maladies, pour fabriquer des vaccins et l'étude de la biochimie était donc très importante.

Mais je rêvais toujours aux voyages et même aujourd'hui, à plus de 80 ans, je rêve encore.

A l'époque il était difficile de trouver du travail en tant que chercheur, à Córdoba les Péronistes étaient au pouvoir et pour avoir une chance d'être nommé il fallait rejoindre le parti péroniste ou les conservateurs, alors que j'étais chez les radicaux. En plus un chercheur ne gagnait pratiquement rien et ma famille me traitait de fou. Mais je m'obstinais et comme personne ne voulait étudier la lèpre - on en avait peur - je décidais de tenter ma chance. Et j'ai commencé à travailler dans la léproserie de San Francisco del Sañar, à 800 km de Buenos Aires. Une fois habitué j'ai commencé mes propres cultures de lèpre dans des embryons de poulets. Un soir il y avait fête au village et le Dr. Llanos, le "directeur de la lèpre" venait en visite. C'était le 21e jour, celui où les poussins devaient sortir des œufs et il fallait voir s'ils allaient tous être lépreux. Le Dr. Llanos était fort intéressé et me procura une bourse d'études,

fort bienvenue. Avec cette bourse j'ai pu étudier plusieurs mois à Buenos Aires et les connaissances que j'ai acquises m'ont toujours été utiles.

Nous passons l'histoire du voyage à moto en 1952 !

Alberto : J'avais promis à Celia, la mère d'Ernesto (Guevara) qu'il retournerait en Argentine pour y terminer ses études de médecine.

A Caracas nous avons rencontré un oncle et ami du Che qui transportait des chevaux de course de Buenos Aires vers Caracas, Maracaibo et Miami et qui retournait alors à Buenos Aires. Via un journaliste Argentin qui travaillait pour AP, Ernesto a obtenu un visa pour Miami et il a ainsi pu rentrer chez lui le 26 juillet 1952 !

Le projet était de trouver du travail à Caracas et de l'y attendre. Un an plus tard Ernesto avait obtenu son diplôme et il vint me rendre visite.

Entre temps, via le Dr. Jacinto Combit, le directeur de la lutte contre la lèpre, j'avais trouvé du travail à la "Leprosorio de Cabo Blanco". J'ai ainsi pu faire une étude de différents sortes de lèpre avec laquelle j'ai obtenu une bourse pour l'Institut Supérieur de la Santé à Rome. Pendant mes loisirs je louais une *gambeta*, une moto italienne, avec laquelle j'ai parcouru toute l'Italie. Je suis retourné à Caracas pour y attendre Ernesto mais, comme vous le savez, il n'est pas venu. Il est allé au Guatemala, puis au Mexique, a rencontré Fidel et est parti avec lui à Cuba.

Après la victoire de la Révolution j'ai envoyé une lettre à Ernesto pour le féliciter et, en bon Argentin, le conseiller. Il m'a dit, sans insister, que je pouvais venir à Cuba quand je le voulais.

Comme je savais qu'il n'y resterait pas lui-même, il n'était pas évident de demander de venir se joindre à la lutte à Cuba.

On s'est raté à d'autres occasions et j'ai réalisé qu'Ernesto n'était plus Ernesto mais Che Guevara, qui avait tant de choses à faire, et j'ai alors décidé de faire le voyage à Cuba ... Je voulais être présent le 26 juillet 1960 pour l'inauguration de la première école de la Sierra Maestra. Quand je suis arrivé le 24 avec ma famille, Ernesto ne pouvait pas nous accompagner, mais il me prêta sa voiture de service en insistant que la voiture était la propriété du peuple et que je devais payer l'essence de ma poche.

J'ai alors découvert l'île et partout où je passais je

ation avec ALBERTO GRANADO

Paul Evrard

pouvais voir que le peuple le soutenait et que beaucoup avait déjà été réalisé dans le domaine de la réforme agraire et de la construction dans les villes.

Quand je suis allé à Santiago Ernesto me donna une lettre pour Armando Acosta, le dirigeant local, lui demandant de m'aider si j'avais besoin de quelque chose. J'ai été voir Acosta parce qu'il avait combattu avec Ernesto. Je voyais beaucoup d'hommes au torse nu transportant de la chaux et du ciment et je demandai à l'un d'eux où trouver le commandant Acosta, pensant aux commandants Argentins surchargés de médailles. Il apparut que c'était l'homme plein de chaux que je venais d'accoster. **C'est là que j'ai réalisé que ce n'était pas une simple révolution.**

Le point culminant était le discours de Fidel, le 26 juillet. A un certain moment je croyais écouter José Ingenieros, un philosophe argentin, et j'ai dit à mon épouse : **"Delia, crois moi, ce dirigeant je pensais qu'il n'existait pas et il est ici, devant nous, à Cuba"**. Heureusement mon épouse était également tombée amoureuse de la révolution et nous avons décidé de retourner à Caracas en attendant un contrat pour nous fixer ici.

Lors de notre séparation j'ai dit à Ernesto : "Ne laisse pas t'arriver ce qui est arrivé à *Betancourt* et *Halla de la Torres* quand ils ont pris le pouvoir, d'oublier qu'ils étaient révolutionnaires". Il m'a regardé gravement et m'a répondu : "Non, pour cet homme ça vaut la peine de tout mettre en jeu". Cette phrase m'est toujours restée.

J'ai acquis un laboratoire, une auto, des meubles et je demandais une maison vide. Mais Ernesto disait que j'étais fou, car les fuyards avaient tout abandonné. Mais ça je n'en voulais pas. Nous sommes venus définitivement à La Havane le 21 mars 1961. J'ai donné cours de biochimie à la faculté de médecine et nous avons atteint un bon niveau grâce à ma bonne formation scientifique en Argentine. C'est pourquoi je reste

Argentin, même si je vis ici depuis presque cinquante ans.

Dans cet esprit j'ai déjà mon épitaphe : si je dois être Cubain pour mourir pour Cuba, je me conduirai comme un Cubain, mais si je peux mourir pour Cuba sans renier mon origine argentine, pourquoi changer ?

Les étudiants en médecine avaient peu d'intérêt pour les sciences en dehors de l'anatomie et j'ai mis en avant la biochimie, la physiologie, l'anatomie pathologique et la pharmacie et j'incitais ceux que j'estimais capables de se spécialiser en génétique et en biochimie.

Plus tard on a créé l'Instituto de Ciencias Básicas Victoria de Girón.

Mais notre faculté de médecine était la seule dans le pays et comme des filles y étudiaient également on commençait à lancer des ragots en disant que les filles et les garçons couchaient ensemble. Les garçons pouvaient étudier mais les filles feraient mieux d'en rester à la couture ! J'ai beaucoup combattu ces préjugés et quand j'ai habité quelques années à Santiago - le Che m'appelait le gitan sédentaire - j'allais dans les homes étudiants pour expliquer qu'il était important que les filles étudient aussi et nous y avons créé une école de médecine que nous avons appelé l'école des *alpones*, d'après un mot argentin pour poulailler.

Finalement je peux vous dire que je ne me considère pas

comme un grand chercheur, mais j'ai contribué à la formation des gens et cela est très important pour moi.

(trad. Freddy Tack)

A la vez de Silvio y Pablos
un selo revolucionario para
los amigos de Cuba
Revolucionariamente
Alberto Granado
20-11-06

Message d'Alberto aux Amis de Cuba

De kinderjaren van Ernesto Gue

Uit: Ernesto Che Guevara 1928-1967, Amsterdam, Van Gennep, 1978 door Maria C.J. Snethlage. (Samenvatting en bewerking : Yola Ooms)

Zorg ervoor dat je altijd in staat bent iedere vorm van onrecht, tegen wie en waar ter wereld ook bedreven, diep te voelen. Dat is de mooiste eigenschap van een revolutionair.

Che Guevara in zijn afscheidsbrief aan zijn kinderen

In het leven van Ernesto Guevara de la Serna hebben vier landen een belangrijke rol gespeeld : Argentinië, zijn geboorteland, Guatemala waar de militante revolutionair werd gevormd, Cuba waar hij gestreden en gewerkt heeft en tenslotte Boliviaë waar hij de dood vond. Omdat er al zoveel gekend is over zijn revolutionaire periode, zou ik willen teruggaan naar zijn kinderjaren. We zullen zien dat zijn familie en verschillende gebeurtenissen in zijn jeugd bepalend zijn geweest voor de revolutionair die hij later zou worden.

Ernesto Guevara Lynch, de vader van Ernesto Che Guevara, stamde uit een gezin van grootgrondbezitters : Roberto Guevara was getrouwd met Ana Lynch, van Ierse afkomst. Ze kregen 12 kinderen, waarvan Ernesto Guevara sr. het zesde was. Hij trouwde met een zeer avontuurlijk meisje, Celia de la Serna, afstammeling van een oud Spaans geslacht. Haar ouders waren rijke grootgrondbezitters die stierven toen hun dochter nog jong was. Celia was rijk, onafhankelijk en geheel vrij om haar eigen zin te doen. Ze was een van de eerste vrouwen van Buenos Aires die in haar eigen auto reed en de praktische mode van kort haar volgde. Talrijke jonge aristocraten maakten haar het hof, maar zij koos Ernesto Guevara, in wie zij een geestverwant dacht te hebben gevonden.

Ernesto Guevara sr. studeerde voor architect, maar hij maakte die studie niet af. Rijk was hij niet : wat zijn ouders hem nalieten moest hij met elf broers en zussen delen, maar Celia bezat grond in de provincie Misiones en het jonge paar besloot daar een plantage voor de teelt van *yerba mate* (een bittere soort thee) te gaan exploiteren.

Yerba mate was zeer populair bij de Argentijnen en later werd dit ook Che's geliefkoosde drank.

Ernesto Guevara sr. stond bekend als een humaan landheer die zijn arbeiders, in tegenstelling tot de meeste andere plantagehouders, goed en rechtvaardig behandelde. Hij week af van de gewoonte om de arbeiders uitsluitend te betalen met voedsel en keerde hen een geldloon uit.

Helaas was hij een slecht bestuurder. De plantage bracht weinig op en het

echtpaar dacht erover om naar Rosario te verhuizen om daar een fabriekje te gaan opzetten voor de bewerking van maté. Bij een bezoek aan dat stadje werd op 14 juni 1928 in een ziekenhuis hun zoon Ernesto - Ernestito genoemd en door de kinderen afgekort tot Teté - te vroeg geboren. Hij was zwak, maar wel gezond.

De plannen voor Rosario bleken niet uitvoerbaar en de Guevara's keerden terug naar Misiones.

Er gebeurde echter iets waardoor ze de streek zouden verlaten. Celia was niet alleen een vrijgevochten, maar ook een sportieve vrouw en ging veel zwemmen. Op een koude dag in mei 1930 nam zij Ernestito, die toen twee jaar oud was, mee naar het zwembad. Er waaide een felle wind, maar Celia was daar ongevoelig voor. Op weg naar huis kreeg haar zoontje echter een hevige aanval van benauwdheid. Toen de verschrikte ouders een dokter uit de buurt raadpleegden, vertelde deze hen dat hun zoontje symptomen van astma vertoonde, de ziekte die van toen af een donkere schaduw over zijn leven zou werpen. De aanvallen herhaalden zich en de moeder maakte zich hevige verwijten. Ze kon zichzelf niet vergeven dat zij - zo dacht ze tenminste - schuld had aan Ernesto's ziekte. Vooral 's nachts waren de ouders in de weer bij het kindje om voor de hijgende jongen de juiste houding te vinden en al kregen ze later nog vier gezonde kinderen, met geen werd de band zo sterk als met Ernesto. De liefde was wederzijds. Ongetwijfeld kan men zeggen dat Ernesto vooral een hechte moederbinding had, die geduurd heeft tot de dood hen scheidde.

Alle behandelingen faalden en de dokter gaf hen de raad om een beter klimaat op te zoeken. Ze verhuisden eerst naar Buenos Aires, maar toen ook daar geen verbetering optrad, naar het bergdorpje Alta Gracia in de provincie Córdoba, waar een droog, gunstig klimaat heerste.

Hoewel hij geen aanspraak kon maken op de titel van architect, lukte het Guevara sr. om op dit terrein zijn brood te verdienen. In Alta Gracia werden Celia, Roberto, Ana María en Juan Martín geboren, maar Ernesto bleef het zorgenkindje. Zijn vader meende er goed aan te doen hem te harden door beurtelings ijskoude baden en zonnebaden te geven, maar al heel jong zou de jongen zijn eigen lot in handen nemen. Hij merkte dat hij anders was dan andere jongens, dat er veel was dat zij van nature wel, maar hij door zijn ziekte niet kon doen. Daartegen verzette hij zich met alle macht. In zijn *Boliviaans Dagboek* spreekt hij over zijn 'levenslange strijd tegen astma', een strijd die hij ononderbroken heeft gevoerd, vanaf zijn kinderjaren tot aan zijn dood.

Lagere schooltijd

Door de telkens terugkerende astma-aanvallen kon men de jongen niet naar school sturen en daarom nam zijn moeder in de eerste jaren zijn onderwijs ter hand. In de vierde, vijfde en zesde klas ging hij sporadisch naar school. Zijn klasgenoten noteerden de taken en dan werkte hij thuis. Zijn moeder had een zeer grote invloed op zijn vorming. Als typische aristocrate maakte zij Ernesto al heel jong vertrouwd met de Franse taal, waar hij later veel

geboortebewijs Che

Guevara : een revolutionair in wording

nut van gehad heeft. Net omdat Celia van goede afkomst was, kon zij het zich veroorloven om met iedere vorm van conventie te breken. Haar kritische instelling ten aanzien van het bestaande politieke en economische systeem droeg zij over op de jonge Ernesto. De Guevara's stelden hun huis open voor kinderen van alle rassen en standen.

De uitzonderlijke zorg die zijn moeder hem schonk gaf dikwijls aanleiding tot jaloezie bij de andere kinderen en leidde soms tot hevige vechtpartijen. Het verhaal gaat dat Ernesto zich eens, razend van drift, op zijn broertje en zijn zussen wierp en hen met zijn vuisten bewerkte. Maar ze werden hem de baas en stopten hem met zijn hoofd in ijskoud water, goed wetende dat dit bij hem een enorme astma-aanval tot gevolg had.

Een smalle borst en opgetrokken schouders waren het natuurlijk gevolg van zijn ziekte, maar Ernesto wist door dagelijkse oefeningen en door het beoefenen van de zwaarste sporten, zoals rugby, zijn spieren te stalen. Uit het tengere, zwakke ventje groeide een stevige jongen, in staat om de zwaarste vermoeienissen te doorstaan. Zijn vrienden herinneren zich wel dat hij soms van het voetbalveld moest wegrennen om een astma-aanval te bestrijden met zijn inhaleertoestel.

Dolores Moyano Martín, die bevriend was met Ernesto, vertelt : "Als kind was Ernesto een geboren leider. Toen hij zeven of acht jaar was, trad hij op als de leider van een groep voetballende zontjes van landarbeiders. Hij daagde de kinderen van de plaatselijke aristocratie uit voor een match. Ernesto's proletarische team kwam altijd als overwinnaar uit de strijd en de verliezers gingen dan thuis hun nood klagen, gehoond door Ernesto en zijn makkers."

Tijdens de Spaanse Burgeroorlog, in 1937, kwam het gezin van een Spaanse arts, Juan González Aguilar, als vluchtelingen naar Alta Gracia. De vader was in Spanje achtergebleven. Het gezin was arm en de Guevara's stonden dadelijk klaar om hen te helpen. Er ontstond een warme vriendschap tussen de gezinnen en door de verhalen over de Spaanse burgeroorlog ontving Ernesto zijn eerste politieke vorming. Hij voelde diepe verontwaardiging over het leed van de vluchtelingen en haat jegens 'die smerige Franco'.

Door het schoolverzuim kon Ernesto veel lezen: Jules Verne, Alexandre Dumas, Jack London, maar al gauw verdiepte hij zich ook in andere boeken uit zijn vaders bibliotheek, die zo'n drieduizend boeken bevatte. Alles interesseerde hem en zelfs Engels en Marx stonden toen al op zijn repertoire. Ook Franse gedichten van Baudelaire en Verlaine boeiden de jongen en de verzen van de Chileense communistische dichter Pablo Neruda maakten diepe indruk op hem. Hij leerde ze uit zijn hoofd en citeerde ze voor zijn vrienden. Zijn hele leven lang bleef hij van gedichten houden en hij schijnt er zelfs over gedacht te hebben zelf dichter te worden.

Het gezin Guevara was in naam Rooms-Katholiek en de kinderen werden wel gedoopt, maar alleen de twee meisjes deden hun communie. Er was geen sprake van een officiële breuk met de kerk, maar de godsdienst had geen inhoud meer voor hen. Zij hadden meer belangstelling voor literatuur en politiek.

Politieke achtergrond van het Argentinië waarin Ernesto opgroeide

Tot 1916 had Argentinië een conservatieve regering van grootgrondbezitters. Toen de zogenaamde Radicals aan het bewind kwamen en hervormingen doorvoerden, volgde er een democratische periode, waarin corruptie echter hoogtij vierde.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog had de industrialisatie een fabrieksproletariaat met een zwakke vakvereniging tot gevolg. In 1930 kwam er door een militaire putsch een einde aan de democratie en de ene dictator volgde de andere op. Wel bleef Argentinië buiten de Tweede Wereldoorlog, maar fascisme en nazisme vonden vooral in legerkringen gretig gehoor. In 1943 kwam er nog een staatsgreep. Generaal Pedro P. Ramírez stelde zich aan het hoofd van het land, maar naast hem kwam een nieuwe figuur naar voren die een grote rol zou gaan spelen in Argentinië : kolonel Juan Domingo Perón had als militair attaché enige jaren in het Italië van Mussolini doorgebracht en was sterk beïnvloed door fascistische ideeën. Na zijn terugkeer kreeg hij grote aanhang in het leger. Aanvankelijk ambieerde hij het presidentschap niet. Hij werd hoofd van het

Ministerie van Arbeid en op die post bouwde hij een arbeidersbeweging uit, waarvan hij de leider werd. De vakbonden werden versterkt en kregen vergaande eisen ingewilligd, o.a. de achturige werkdag en een minimumloon. Perón werd de man van de 'descamisados' (hemdlozen) en zijn aanhangers droegen hem op handen. Na vergeefse pogingen om hem weg te werken werd hij in 1946 president. Hij en zijn vrouw Evita werden door het volk aanbeden, maar in feite was Perón geen echte revolutionair. Tot nationalisatie van het grootgrondbezit - een absolute voorwaarde voor vooruitgang - durfde hij niet over te gaan. Hij beweerde een standpunt in te nemen tussen kapitalisme en socialisme. Men zou hem een linkse fascist kunnen noemen.

Uiteindelijk heeft hij zich niet weten te handhaven. Een conflict met de Rooms-Katholieke Kerk verminderde zijn invloed en een economische depressie met een ernstige inflatie brachten grote ontevredenheid. In 1955 - Evita was toen al gestorven - wist de top van het leger hem ten val te brengen. Hij werd gedwongen het land te verlaten en vestigde zich in Spanje.

Men zou denken dat de Guevara's de door Perón genomen sociale maatregelen zouden toejuichen, maar zij zagen in hem slechts de fascist en daarom verafschuwden ze hem. Deze afkeer wisten zij over te brengen op Ernesto. Hij werd een vurige 'anti-peronista'. Veel later heeft hij zijn inzichten ten aanzien van Perón gewijzigd en koos hij de zijde van de volgelingen van de afgezette president.

Zelf heeft Ernesto in zijn jonge jaren nooit actie gevoerd, maar zijn ouders en vooral zijn moeder zijn er wel in geslaagd hem te vervullen van haat tegen de bestaande samenleving en een verlangen in hem wakker te roepen naar iets totaal anders.

Middelbare schooltijd

In 1941 verhuisden de Guevara's naar Córdoba, waar Ernesto naar de middelbare school ging. Eerst waren er grote moeilijkheden met de andere jongens, die hem uitlachten om zijn astma, maar ook hier wist hij zich te handhaven door zijn sportieve prestaties. Al waren zijn schoolprestaties niet schitterend, toch ging hij elk jaar over. In feite was hij zijn leeftijd ver vooruit en ging hij veel met oudere jongens om.

Een van zijn klasgenoten, Thomas Granado, had een oudere broer Alberto *, student aan de universiteit van Córdoba, die wegens deelname aan een studentenstaking in de gevangenis zat. Op een dag ging Thomas hem samen met Ernesto wat eten brengen. Alberto spoorde de jongens aan om met andere middelbare scholieren de straat op te gaan om te demonstreren tegen zijn gevangenschap dat eindeloos kon duren zonder tot een proces te leiden. Ernesto reageerde heftig: "Wat zeg je, Alberto, de straat opgaan en je door de politie laten neerknuppelen? Dat nooit, dat doe ik alleen als ik een revolver heb". Sterk beïnvloed door wat hij over de Spaanse Burgeroorlog had gehoord, was hij toen al overtuigd dat onderdrukking alleen door geweld kan bestreden worden.

Ernesto Guevara sr. vertelt dat zijn kinderen een grote vrijheid genoten. Op een keer vroeg Ernesto zijn vader toestemming om tijdens de vakantie per fiets door Argentinië te trekken. Hij beloofde terug te zullen zijn voordat de school herbegon en kreeg vijf dollar zakgeld mee. Hij bevestigde een motortje op zijn fiets en ging op pad. Zijn geld was gauw op, maar door enkele dagen te helpen bij de oogst kon hij aan voedsel komen, al moest hij het soms een dag zonder eten stellen. Stipt op tijd kwam hij weer thuis.

Na zijn dood vertelden enkele leraren dat hij een zeer intelligente leerling was, ongedisciplineerd, de linkse bengel van de klas, maar buitengewoon rijp voor zijn leeftijd.

In 1945 verhuisde de hele familie naar Buenos Aires.

Het fortuin van de Guevara's was fel achteruit gegaan en daarom nam Ernesto een administratief baantje aan om wat zakgeld bij te verdienen. Een vriend herinnert zich dat hij tijdens de kantooruren een filosofisch woordenboek voor zichzelf samenstelde. Toen de baas onverwacht binnenkwam, kreeg Ernesto een pluim, omdat hij als enige aan het werk was, maar de baas wist niet dat hij met zijn eigen woordenboek bezig was.

In deze tijd ontstond ook zijn grote liefde voor het schaakspel, waarin hij een uitblinker zou worden. Aan kleren gaf hij zo weinig mogelijk uit en men sprak er schande van zoals hij er bijliep. Voor de militaire dienst werd hij afgekeurd vanwege zijn astma. "Ziezo", zei hij, "nu heb ik nog eens enig nut van die smerige longen van mij".

Door het vochtige klimaat in Buenos Aires was Ernesto's astma weer verergerd en hij moest het rugbyspelen opgeven. Maar hij bleef wel de wedstrijden volgen. Om zijn zware lichaamsbouw en - naar hijzelf later vertelde - om zijn hoorbaar eten had men hem de bijnaam 'el Chancho' (het varken) gegeven. En wat deed hij? Artikels over rugby die hij voor een tijdschrift schreef, ondertekende hij met 'el Chancho'. Toen de redactie daartegen bezwaar maakte, veranderde hij het in Chang-Cho, alsof het een Chinese naam was.

Over zijn medicijnenstudie zegt hij in een rede voor Cubaanse artsen in 1960: "In het beginstadium van mijn artsenstudie had ik nog niet dezelfde idealen en opvattingen die ik nu als revolutionair heb. Als ieder ander wilde ik ook succes behalen en droomde ik ervan om een beroemd wetenschapper te worden met als doel de mensheid van nut te zijn."

Bij het zien van alle ellende in de wereld ontstond echter het verlangen om de allerarmsten te helpen.

Zijn jeugdvriendin Dolores Moyano vertelde in 1968 aan de New York Times enkele grappige anekdotes over zijn studententijd. Samen met een vriend probeerde hij handel te drijven: in hun laboratorium maakten ze een insecticide dat ze verkochten aan winkels. Later

kochten ze grote hoeveelheden ongepaarde schoenen, die ze dan doorverkochten. Het gevolg was dat Ernesto zelf eens op een feestje verscheen met schoenen van een verschillende maat. Maar aan zijn onverzorgde kleding was men wel gewend geraakt.

Dolores' familie maakte deel uit van de hoogste kringen. Ernesto was daar vaak te gast en hij gaf ook geregeld aanstoot. Bij een diner waar hij aanwezig was, spraken de gasten vol bewondering over Winston Churchill. Met een spottend lachje hoorde Ernesto dit aan en hij zei: "Churchill? Ach wat, een doodgewone politicus". Er volgde een hevig protest en iemand liep zelfs de kamer uit.

Een van de aanwezigen was Chichina Ferreyra, een nichtje van Dolores en een mooi meisje op wie Ernesto smoorverliefd werd. Tot wanhoop van haar ouders beantwoordde Chichina zijn toenadering. Men kon zich geen grotere tegenstelling voorstellen dan die tussen de betoverende Chichina en de student Guevara die soms meer op een landloper leek dan op een gentleman. Zij werd aange trokken door zijn durf, zijn belezenheid en zijn gave om verzen te reciteren. Hun verlovings werd officieel en heeft bijna tien jaar geduurd, tot Ernesto in 1953 voorgoed het land verliet.

* Alberto Granado, de vriend met wie hij in 1951 een grote tocht per motorfiets zou maken, ook bekend door de film 'Diarios de Motocicleta' van Walter Salles (2004). (zie pag 10 en CubaSi 157)

16 Che als student

Toen hij 19 jaar was, moest Ernesto beslissen wat hij zou gaan studeren. Omdat hij uitblonk in wiskunde, verwachtten zijn vrienden dat hij ingenieur zou worden. Ook zijn vader hoopte dat, want dan zou hij compagnon kunnen worden in zijn bouwbedrijf. Maar hij koos voor geneeskunde: zijn grootmoeder was aan borstkanker gestorven en zijn moeder leed aan dezelfde kwaal, hoewel er door een operatie tijdelijk verbetering was. Een verlangen om te weten en te helpen en ook om zijn eigen kwaal te bestuderen en te bestrijden, dreef hem naar de studie van geneeskunde aan de universiteit van Buenos Aires. Later specialiseerde hij zich in allergieën.

In deze periode gingen zijn ouders uit elkaar, hoewel de scheiding nooit officieel is uitgesproken. Ernesto bleef bij zijn moeder wonen.

Met zijn studie had hij weinig moeite. Hij deed zijn tentamens binnen de vastgestelde tijd en kon toch nog per fiets of liftend zwerftochten maken door Argentinië. Ook monsterde hij eens aan op een vrachtboot die naar Trinidad en Brits-Guyana voer.

CHE PHOTOGRAPHE

En plus des nombreuses qualités du Che, révolutionnaire, commandant, guérillero, ministre, président de la Banque Nationale, ambassadeur itinérant, écrivain, journaliste, etc., nous mettons cette fois en lumière ses activités en tant que photographe.

Le Che a découvert la photographie avec son père et cette passion l'accompagnera durant toute sa vie, lors de ses voyages de jeunesse, de ses actions de guérilla et lors de ses nombreux voyages comme ambassadeur de la Révolution Cubaine. Toujours et partout il avait un appareil photo sous la main et il a de cette façon offert une vue originale sur beaucoup de choses.

Lors de son séjour au Mexique son hobby devient un métier et il travaille comme photographe ambulant dans les parcs et les jardins de Mexico, et également comme journaliste et photographe pour l'agence de presse argentine "Agencia Latina" lors des Jeux Panaméricains de 1955 à Ciudad de Mexico.

Pour Che la photographie avait la même fonction que son journal. Ses notes sont le reflet des événements quotidiens, ses photos sont un regard sur la même réalité. Un jour on a demandé au Che s'il était révolutionnaire ou journaliste. Il a répondu avec son humour habituel qu'il était un journaliste révolutionnaire.

Il y a une sorte de relation dialectique entre le Che et la photographie. Le monde entier connaît le Che par la photo prise par Korda et diffusée à des millions d'exemplaires. Nous le connaissons aussi par les nombreuses photos qui le montrent lors du travail volontaire, transportant des sacs dans le port, en machetero, en pelotero, lisant dans un hamac, fumant son éternel cigare, pratiquant le tir, donnant des cours, parlant avec Jean-Paul Sartre et Simone de Beauvoir, défilant le premier mai dans les rues de La Havane avec les dirigeants de la Révolution.

Et on se demande pourquoi le Che était une des personnes les plus photographiées de son époque. Y avait-il une magie avec les appareils photo, une sympathie entre photographes, un échange entre photographe et photographié ?

En juillet 2001 des photos prises par le Che ont été exposées à la Biblioteca Nacional Jose Martí à La Havane, sous le titre "Ernesto Che Guevara fotógrafo". Cette exposition a ensuite voyagé dans le monde. Eliades Acosta écrit, dans le catalogue de l'expo : "Quand, lors de son errance permanente, il décidait de prendre des photos, que ce soit comme guérillero, en loques, affamé, dans la forêt du Congo ou de Bolivie, c'était le regard

d'un penseur lucide, cohérent, qui nous faisait découvrir des enfants ou un groupe de femmes, les raisons pour lesquelles il luttait avec ses hommes, risquant leurs vies. Quand c'était le ministre qui photographiait, lors de ses voyages en Chine ou en Union Soviétique, il prenait des images de machines et d'industries, d'appareils et, qui sait, il cherchait des références visuelles pour construire une image concrète de l'industrialisation du pays qu'il devait planifier et concrétiser en tant que Ministre de l'Industrie. Et dans ces images on découvre un œil critique, aigu, un œil insubordonné, attentif aux réalisations et aux faiblesses technologiques de ces sociétés : l'œil d'un travailleur et pas celui d'un touriste privilégié. Parce que pour Ernesto Guevara la photographie était une arme, un outil pour améliorer la communauté des gens, aussi efficace que le fusil du guérillero ou que la machete pour le coupeur de canne à sucre".

Et les photos du Che sont le parallèle de sa vie. Des sites archéologiques de Mitla, Chichen Itzá (au Yucatan) et Uxmal, des rues et des édifices de Mexico, des photos des sportifs des Jeux Panaméricains, de la construction de l'Ecole Camilo Cienfuegos à Cuba (1959), des voyages (Egypte, Inde, Japon, Indonésie, Yougoslavie) et des guérillas au Congo et en Bolivie.

Concluons avec une citation de Claudia Gabriele Philipp dans un article sur le Che photographe : "les photos du Che sont l'héritage d'un homme qui n'était pas seulement un révolutionnaire, un homme politique ou un médecin, mais aussi un photographe expert qui utilisait les images photographiques pour soutenir de façon critique ses témoignages des événements, et qui le faisait avec un degré élevé d'excellence artistique".

17

Freddy Tack

CHE GUEVARA

ERNESTO

Le
La PHOTOGRAPHE
(1928 - 1967)

*" Avant d'être commandant,
j'étais photographe... "*

8 MARS 2007 - 7 MAI 2007 A PARIS
Photos inédites prises par Che Guevara durant ses voyages

AU BARRIO LATINO
46/48 RUE DU FAUBOURG ST ANTOINE 75012 - MÉTRO BASTILLE
OUVERT 7 JOURS/7 - DE 11 À 18 heures

Qui était Fuser ou Chang-cho ? ... rugby argentin

Impossible de l'ignorer. Pour la première fois depuis la création en 1987 de la Coupe du Monde de rugby (CMR), un pays d'Amérique latine s'est qualifié pour les demi-finales (contre l'Afrique du Sud, le 14 octobre 2007, au Stade de France, à Paris). Il ne peut s'agir bien sûr que de l'Argentine, les désormais fameux "Pumas". "C'est du jamais vu", a titré logiquement le quotidien sportif L'Equipe.

A lire la presse argentine depuis le 7 septembre, jour où les "Pumas" ont infligé une sévère humiliation au XV de France lors du match d'ouverture, les Albicelestes Agustin Pichot, Juan Martin Hernandez, Rodrigo Roncero, les frères Contepomi, Lucas Borges, Ignacio Corleto et les autres sont devenus des héros, au point de faire oublier - pour un temps - le sport roi argentin, le football (1). Comme ils ont presque tous une formation universitaire et des diplômes (2) aucun n'ignore que parmi leurs grands anciens, il y eut Ernesto Guevara de la Serna - qui n'était pas encore le Che ou Che Guevara - joueur de rugby entre ses 14 et 23 ans. Le capitaine emblématique Pichot, meneur d'hommes hors pair, au point d'être affublé du surnom "Napoléon", a déclaré : "Je vois un lien entre son amour du rugby et le nôtre, entre son désir de changer le monde et notre désir d'être reconnus par les instances internationales comme des joueurs nobles qui méritent d'être traités comme tels. J'aime également penser qu'il apprécierait notre parcours durant cette Coupe du Monde".

Dans un pays où le rugby est toujours amateur (3), avec dix fois moins de clubs que le football, le parcours exceptionnel des "Pumas" dans cette sixième édition de la CMR, qui se tient en France (finale le 20 octobre) a créé "un engouement inédit" (Christine Legrand, correspondante du quotidien Le Monde en Argentine). La progression du rugby, de plus en plus populaire depuis une dizaine d'années, "devrait s'accroître avec la brillante performance de l'équipe nationale". Les rangs des hinchas (supporters) devraient grossir.

Mais le rugby argentin abandonnera-t-il pour autant son statut de sport d'une élite sociale ? Parviendra-t-il à essayer loin de sa "ruche" qu'est toujours en 2007, San Isidro, la banlieue chic de la capitale Buenos Aires ? Sortira-t-il des collèges privés alors que le football est joué dans toutes les écoles primaires ?

Difficile quand on sait que "la fédération de rugby n'a pas un sou pour soutenir les Pumas". Sur le groupe de 30 joueurs, sélectionnés pour la CMR, 6 seulement évoluent dans des clubs argentins...amateurs. Les meilleurs joueurs argentins, au nombre de 400, jouent dans des équipes européennes professionnelles. Donc ce n'est pas demain que le numéro 10 Juan Martin Hernandez fera oublier, ne serait-ce qu'une saison, l'autre 10, celui du foot, l'ancien Dieu Diego Maradona, el Pibe de Oro.

Et la sélection nationale argentine est une des seules des grandes équipes actuelles à être une équipe de joueurs qui redeviennent amateurs pour l'occasion...Les

internationaux portegnos ne gagnent rien, si ce n'est l'équivalent de 5.000 euros par saison (pour les faux frais) alors que chacun de leurs collègues internationaux français touchent au moins 80.000 euros. De plus, ils sont les seuls du Top 10 mondial à ne participer à aucune compétition internationale, entre deux CMR, tous les quatre ans. Chez eux, pas de chef de presse, pas de manager.

Ernesto Guevara de la Serna, rugbyman

Né en 1928, à Rosario, province de Santa Fe, au nord ouest de Buenos Aires, Ernesto Guevara de la Serna, bien qu'asthmatique (ou parce qu'asthmatique ?) depuis l'âge de deux ans, fut un vrai sportif, il a aimé plusieurs sports et les a pratiqués, maintenant sa forme physique grâce à la gymnastique et à la natation. Selon Don Ernesto Guevara Lynch (décédé en 1987), le père d'Ernesto (Mi hijo el Che, 1988, La Havane, p. 305 et 306) était "un bon nageur", "un excellent joueur de golf", il a fait de "l'escrime, du patinage, de l'équitation, de la boxe, de la pelote basque, du tennis et du foot et du rugby". Un exploit de la part d'un "chico enclenque", selon son père. "Il adorait jouer au rugby" (A Ernesto, le encantaba jugar al rugby).

Ernesto commença à jouer au club Estudiantes (maillots à grands carreaux noirs et blancs), le seul club de Cordoba, ville du centre du pays, avec son frère Roberto et son grand ami Alberto Granado, au poste de demi de mêlée. Il était doué à son poste d'ailier, ses "tampons" (porrazos) étaient fameux, comme ses tackles (plaquages ou placages) "ravageurs" (demoledores). Il avait gagné un surnom, Fuser pour Furibundo de la Serna. "C'était un garçon talentueux, extrêmement intelligent, a raconté un camarade d'équipe de l'époque, Francisco Ventura Farrando, sa façon de plaquer était le trait distinctif de son jeu".

A. Granado ne dit pas autre chose : "Il possédait un excellent plaquage, à hauteur des coudes. Plus tard, son père dira qu'il a gardé du rugby son affection pour l'esprit d'équipe, la discipline et le respect de l'adversaire".

Puis, à Buenos Aires, en 1947, Don Ernesto l'inscrit au San Isidro Club (SIC), un club de 1ère division dont Don Ernesto fut un des co-fondateurs.

Quand Ernesto, étudiant en médecine, était sur le terrain, il y avait toujours un de ses amis qui courait le long de la ligne de touche, muni d'un inhalateur. Mais le père était à la fois admiratif et inquiet chaque fois qu'il voyait le jeune Ernesto pratiquer ce sport "si épuisant" et "violent". Un jour il obtint gain de cause de la part du président du SIC en lui demandant de ne plus faire jouer son fils.

Le Che, quand il était une figure du

Michel Porcheron

Mais Ernesto qui avait eu l'occasion de dire à son père "Vieux, j'aime le rugby et même si je dois en crever, je vais continuer à y jouer", alla s'inscrire lui-même au club voisin Ypora Rugby Club puis au club Atalaya Polo Club. Il occupait un poste de trois-quarts et était le seul parmi les arrières à porter un casque léger de tissus, comme certains en portaient à l'époque. Il disait qu'il avait les oreilles "fragiles". Il avait 20 ans (1948).

Non seulement Ernesto, le jeune, était un rugbyman, mais écrivait sur le rugby. Avec son frère et des amis, il se mit à publier (1950) une revue appelée "Tackle" (Revista de rugby, aparece los sabados). Onze numéros parurent, qui valent aujourd'hui une petite fortune. Tous ceux qui signaient des papiers utilisaient des pseudonymes. C'est

ainsi que le futur Che eut un nouvel apodo Chang-Cho, ses meilleurs amis l'ayant baptisé Chancho (américanisme, littéralement cochon, porc), en raison de son aspect négligé délibéré.

Dans un de ses papiers, Ernesto, grand amateur du beau jeu écrivit: "Quand des équipes françaises et anglaises sont venues en Argentine, nous sommes tous restés admiratifs de voir la qualité de ce rugby et on a découvert quelque chose de nouveau : le rugby bien pratiqué est hautement spectaculaire.

Dans nos provinces, d'habitude on voit un jeu fermé avec les avants, des coups de pied en tou-

che, des petits tas, etc... Si ces gens pouvaient voir des équipes qui jouent un jeu ouvert, alors le rugby gagnerait de nombreux adeptes".

En effet, l'équipe de France, en août et septembre 1949, venait de réaliser sa première tournée sur le continent sud-américain. Les deux Ernesto, père et fils, et le frère Roberto, assistèrent avec A. Granado, aux deux tests-matches. "Nous avons beaucoup appris, nous les Argentins, en regardant ces Français", déclarera Don Ernesto.

Jean Cormier (4) écrit : "Il écrivait d'un style alerte, connaissant parfaitement ce jeu qui lui apporta de si grandes joies... davantage même, une victoire sur lui-même".

Un demi-siècle a passé et les considérations du jeune Ernesto restent étonnamment d'actualité en Argentine. Le joueur Lucas Borges pense-t-il au jeune Ernesto quand il déclare : "L'Argentine a une vraie tradition du plaquage. C'est comme une vocation pour chacun d'entre-nous". Comme Guevara fils, les hommes de Pichot et du sélectionneur Marcelo Loffreda sont passionnés. "Nous sommes passionnés et prêts à mourir pour le maillot. Nous devons continuer à nous battre pour que le rugby argentin se développe", a expliqué Ignacio Corleto.

Ernesto Guevara n'aurait pas dit autre chose. Et comme il le dirait au sujet des équipes françaises, si l'Argentine a atteint un si haut niveau elle le doit aussi à la France. 14 Argentins (sur les 30 de la sélection) évoluent dans le championnat français, appelé le Top 14, surtout au Stade français, la grande équipe de Paris.

Classée en sixième position mondiale en 2006, l'équipe argentine gagnera vraisemblablement deux places cette année, à l'issue de la CMR.

"C'est à cause de notre amitié de rugby, de cette fraternité d'armes qu'Ernesto et moi, nous nous sommes ancrés ensemble dans une expédition jusqu'au Venezuela", dira en 1987 Alberto Granado (4), persuadé que le rugby a aidé à façonner "le Che guerrillero". "Le courage, la pugnacité, la ténacité, la volonté, toutes ces qualités que possèdent les vrais hommes, il les avait en lui. Le rugby lui a permis de les développer en le rendant plus sûr de lui".

1)- Le ballon rond est le premier cadeau offert à un petit garçon argentin. "Nous les Pumas, on a tous joué au football", confie Gonzalo Longo, "c'est impossible de passer à travers en Argentine". "On a grandi avec le foot", dit pour sa part Patricio Albacete. "J'ai toujours su taper dans la balle. Car j'ai joué beaucoup au football quand j'étais jeune", confesse Hernandez. En Argentine, le foot a cinq fois plus de joueurs licenciés que le rugby.

(2)- Le pilier Rodrigo Roncero est médecin, l'ouvreur Felipe Contepomi vient de finir son internat de chirurgie, le flanker Juan M. Hernandez Lobbe est ingénieur, Pichot diplômé en management, etc...

(3)- Le rugby a été importé en Argentine -bien sûr- par les Britanniques à la fin du XIXe siècle, ils y furent longtemps les seuls pratiquants. Dans les années 1940, il était encore peu pratiqué. Selon Christine Legrand : "les jeunes Argentins appartenant à l'oligarchie se sont enthousiasmés pour un sport qui allie la virilité et un certain esprit chevaleresque. Aujourd'hui, le rugby reste le sport d'une élite sociale fortunée et de vieilles familles traditionnelles". Aujourd'hui, il y a 80.000 licenciés (465.000 en Afrique du Sud, 280.000 en France et plus de 700.000 pour la seule Angleterre).

(4)- Le journaliste, grand reporter et écrivain français Jean Cormier, auteur d'un "Che Guevara" (1997) consacre 10 pages (144-153) au jeune rugbyman Ernesto Guevara, dans un livre intitulé "Les guerriers de la fête" du rugby (1991). Ces "guerriers" sont au nombre de 24 dont l'inattendu Ernesto Guevara. Tous les autres ou presque sont des rugbymen de légende, internationaux français ou britanniques. Jean Cormier est allé puiser ses informations aux meilleures sources : Hugo Condoléo (1974), journaliste sportif argentin, Don Ernesto (1981) et Alberto Granado (1987) qui énumère pour Cormier les XV de la première équipe de rugby du jeune Ernesto : Tomas, Fuser, Espinosa, Serna, Soneyic, Gregorio Granado, Alberto Granado, Fernandez, Villafaere, Pratto, Weisbtein, Sanchez, Olmos, Colman et Enet.

Fuente: CUBARTE

CHE FOTOGRAAF

Naast de vele bekende hoedanigheden van Che, revolutionair, commandant, guerrillero, minister, voorzitter van de Nationale Bank, rondreizend ambassadeur, schrijver, journalist, enz., belichten we deze keer zijn activiteiten als fotograaf.

Che ontdekte de fotografie met zijn vader en deze passie zal hem zijn ganse leven begeleiden, zowel in zijn jeugdritten als in zijn guerrilla activiteiten en tijdens zijn talrijke reizen als ambassadeur van de Cubaanse Revolutie.

Altijd en overal had hij zijn foto toestel bij de hand en hij liet aldus een originele kijk na op vele vlakken.

Tijdens zijn verblijf in Mexico maakte hij zelfs van zijn hobby een job en werkte hij als free-lance fotograaf in de parken en tuinen van Mexico, en ook als journalist

- fotograaf voor een argentijs agentschap "Agencia Latina" tijdens de Panamerikaanse Spelen van 1955 die plaatsnamen in Ciudad de Mexico.

Fotografie had voor Che dezelfde functie als het bijhouden van zijn dagboek. Zijn nota's zijn de weerspiegeling van het dagelijks gebeuren, zijn foto's een blik op dezelfde werkelijkheid. Men heeft Che ooit gevraagd of hij een revolutionair was of een journalist, hij antwoordde hierop met zijn gekende zin voor humor dat hij een revolutionair journalist was.

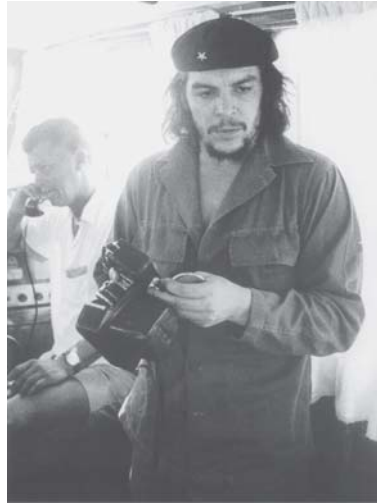
Er was een dialectische relatie tussen Che en de fotografie. De ganse wereld kent Che dank zij de miljoenen keren gereproduceerde foto van Korda. Wij kennen hem tevens doorheen de talrijke foto's tijdens het vrijwilligerswerk, zakken aan het laden in de haven, als machetero, als pelotero, lezend in een hangmat, zijn eeuwige sigaar rokend, oefenend in het schieten, lesgevend, pratend met Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir, betogend in de straten van Havana met de leiders van de Revolutie op 1 mei.

De vraag komt dan op waarom Che één van de meest gefotografeerde personen was uit zijn tijd. Was er een magie met foto toestellen, een sympathie met de andere fotografen, een wisselwerking tussen fotograaf en gefotografeerde ?

In juli 2001 had er een tentoonstelling van Che's foto's plaats in de Biblioteca Nacional Jose Martí in Havana, onder de titel "Ernesto Che Guevara fotógrafo". Deze tentoonstelling was reeds te bezoeken op verschillende plaatsen in de wereld. In de catalogus voor deze expo schrijft Eliades Acosta (hoofd cultuur van de partij) : "Wanneer hij besliste foto's te nemen in zijn eeuwige zwerftocht, zij het als guerrillero, slecht gekleed,

hongerig, in de Congolese of Boliviaanse wouden, was het de kijk van een nuchtere, coherente denker die ons enkele plaatselijke kinderen doet ontdekken, of een groep vrouwen, de redenen waarom hij met zijn manschappen aan het strijden is in die verloren gebieden, hun leven op het spel zettend. Wanneer het de minister was die fotografeerde, tijdens de reizen in China of in de Sovjet Unie, nam hij beelden van machines en industrieën, van toestellen, en zocht hij, wie weet, visuele referenties om een concreet beeld op te bouwen van de industrialisatie van het land dat hij moest plannen en uitwerken als Minister van Industrie. En in deze beelden ontdekt men een kritisch oog, een scherp en ontembaar oog, attent op de verwezenlijkingen en de technologische zwakheden van deze samenlevingen : het oog van een arbeider, niet het oog van een bevoordeligde toerist. Want voor Ernesto Guevara was fotografie een wapen, een werktuig om de samenleving en de mens te verbeteren, even efficiënt als het geweer van de guerrillero of de machete van de suikerrietkapper."

En de foto's door Che genomen weerspiegelen zijn ganse levensloop. Van de archeologische sites van Mitla, Chiche, Itzá (Yucatan) en Uxmal, de straten en gebouwen van Mexico, de sportfoto's van de Panamerikaanse Spelen, de bouw van de Camilo Cienfuegos school in Cuba (1959), de reizen (Egypte, Indië, Japan, Indonesië, Yougoslavië), tot de guerrilla in Congo en in Bolivia.

Laat ons afsluiten met een citaat van Claudia Gabriele Philipp (kunstfotograaf) in een artikel over Che fotograaf : "De foto's door Che zijn de erfenis van een man die niet alleen een revolutionair, een politicus of een arts was, maar ook een expert fotograaf, die de fotografische beelden gebruikte om zijn getuigenis van de gebeurtenissen kritisch te ondersteunen, en die dit deed met een buitengewone hoge artistieke uitdrukking."

Freddy Tack

foto genomen door Che

Olympische Spelen in China

Er is heel wat te doen rond de Olympische Spelen in China. Mogen ze zo maar doorgaan ondanks de mensenrechtenschendingen in China? Moeten de atleten een standpunt innemen? In alle commotie zou men haast vergeten dat het over een sportmanifestatie gaat. En, de beslissing om de Olympische spelen in China te laten doorgaan werd 8 jaar geleden genomen. Alle mensenrechtenvragen, terecht of niet terecht, bestonden toen al, dus men had ze toen maar moeten stellen. Het gaat dus om een sportfestijn waar iedere sportfanaat rijkhalzend naar uitkijkt. Wij volgen natuurlijk met veel belangstelling de resultaten van de Cubaanse atleten. We weten ook dat de Cubanen in tegenstelling tot de Belgen niet blij zullen zijn als ze met 1 medaille terugkeren.

De Olympische spelen zijn voor Cuba altijd al een forum geweest waarop ze wilden etaleren hoe goed het Cubaanse sportbeleid is. Hieraan heeft de overgang van amateursporters naar professionele sporters weinig veranderd. Cuba won in de geschiedenis van de Olympische Spelen 179 medailles, waaronder 65 gouden, 53 zilveren en 52 bronzen. In Athene 2004 stond de Cubaanse delegatie 11de in het medaille-klassement met 9 gouden, 7 zilveren en 11 bronzen medailles.

Op dit moment stuurt Cuba al zeker 125 atleten in 15 sporten naar de Olympische Spelen in Peking en de verwachting is dat er nog tenminste 25 bijkomen. De belangrijkste delegaties zijn er in de atletiek (34), baseball (24), vrouwen-volleybal (12), worstelen (10) en boksen (9). Ook zullen er Cubaanse atleten deelnemen aan het roeien (9), gewichtheffen (6), duiken (5), judo (5), taekwondo (3), schieten (3), roeien (2), boogschieten (1), vijfkamp (1) en fietsen (1).

De bedoeling is om in Peking zeker evenveel medailles weg te kapen als in Athene. Wie moeten hiervoor zorgen? Eerst en vooral het baseballteam. Dit team moet proberen zijn titel te verlengen. Dit is uiterst belangrijk voor het Cubaanse nationaliteitsgevoel. De VS kloppen in deze typisch Amerikaanse sport. Ook zullen de worstelaars, de bokkers en de judoka's voor een zeker aantal medailles zorgen.

In de atletiek heeft Cuba ook een aantal ijzers in het vuur. Zo is er Dayron Robles (21 jaar); in 2007 definitief doorgebroken met een nationaal record (12.92 sec, 4de tijd ooit) op de 110m horden, een aantal overwinningen in de grote Europese competities waaronder de Memorial Van Damme en een gouden medaille op de Panamerikaanse spelen in Rio, maar ook met een teleurstellende vierde plaats op het WK in Osaka. Hij werd wel Cuba's Beste Atleet 2007. Dayron maakt veel kans op een gouden medaille maar moet het opnemen tegen de huidige wereldkampioen en wereldrecordhouder, en daarbij nog thuisloper, de Chinees Liiu Xian. Cuba heeft een rijke traditie op de 110m horden. In 2000, in Sydney, was Anier Garcia gouden medaille winnaar.

Bij de vrouwen kan Cuba in het speerwerpen uitpakken met de wereldrecordhoudster en verschillende malen wereldkampioene Osleidys Menendez. In de herfst van haar carrière is deze bijna 30-jarige weer favoriet.

Ook in meer onverwachte disciplines heeft Cuba echter medaille kanshebbers. Zo is Lisandra Guerra Rodriguez in maart jongstleden in Manchester wereldkampioene op de 500 m baanwielrennen geworden.

Cuba gaat eerstelijnsgezondheidszorg reorganiseren

De eerstelijnsgezondheidszorg is gedurende decennia het vlaggeschip van de Cubaanse gezondheidszorg geweest, en heeft ervoor gezorgd dat de levensverwachting in Cuba tot 77 jaar is gestegen, de kindersterfte beperkt tot 5.3 per duizend, waarden vergelijkbaar met België of andere ontwikkelde landen.

De laatste jaren is deze eerstelijnsgezondheidszorg serieus in kwaliteit gedaald, door verschillende redenen, waaronder het gebrekkige salaris, organisatorische problemen en het zeer grote aantal gezondheidswerkers op buitenlandse missie de belangrijkste zijn.

Inderdaad, gezien huisartsen maar weinig loon kregen voor hun beschikbaarheid waren zij de meest geïnteresseerde om op buitenlandse missie te vertrekken. Dit levert hen immers een groter loon op, dus betere leefomstandigheden voor de hele familie.

Op dit moment zijn er zo'n 70.000 gezondheidswerkers in het buitenland waarvan ongeveer de helft artsen. Dit moet natuurlijk in Cuba zelf problemen opleveren vermits men daar gewend was aan een overschot aan artsen. Vele consultorio (huisartsenpraktijken) en polyclinicas werden gesloten of waren onderbemand waardoor de patiënten direct naar het hospitaal gingen met overvolle wachtzalen tot gevolg. Om op artsenbezoek te gaan moet soms een volledige werkdag opgeofferd worden.

Het ministerie van volksgezondheid (MINSAP) heeft ingezien dat het zo niet verder kan en voorziet structurele wijzigingen met prehospital opvang op 3 niveau's waaronder de huisartsenpraktijk, een 24 uur service van verpleegsters en een 24 uur dienst met dokters, artsen, en technische diagnostische middelen, meer therapeutische verantwoordelijkheid, alsook een salarisverhoging voor de eerstelijns werkers en meer opleiding. Dit zou ertoe moeten leiden dat 80% van de problemen kan opgelost worden zonder bezoek aan een hospitaal. Zeker een haalbare doelstelling.

Mark Lamotte

Quels sont les arguments que discutent les créateurs de l'art jeune ?

Lors des rencontres préalables au Congrès, la jeunesse a analysé plusieurs problématiques qui compliquent la création artistique. Entre autres l'accès aux nouvelles technologies, la promotion des projets provinciaux, l'effet nuisible des médias quant à l'appréciation musicale et cinématographique et la nécessité d'une plus grande utilisation des Centres de Formation Continue pour les artistes.

Qu'attendent alors les jeunes du VIIème Congrès de l'UNEAC ?

Ils attendent des débats et des changements de perspectives. Ils attendent une UNEAC plus vivante, une organisation plurielle et plus active, beaucoup plus ouverte au débat jeune et liée avec les récentes expressions de l'art expérimental.

Le tourisme culturel : divers mais sélectif

Les intellectuels ont débattu, lors de la seconde session du VIIème Congrès de l'Union des Écrivains et Artistes de Cuba (UNEAC), des liens entre la culture et le tourisme.

Zenaida Romeu, directrice de la Camerata, a considéré que l'option de récréation offerte au tourisme est souvent déplorable. Cuba est beaucoup plus que ce que nous montrons actuellement au monde. Nous sommes profonds et dissemblables, notre tradition est très riche et il s'avère urgent d'arrêter "le simplisme" dans les offres culturelles. Il est nécessaire de chercher de nouveaux espaces distinctifs du pays, qui n'est pas seulement le cabaret Tropicana.

De la même façon, les musiciens Juan Formell et Álvaro Collado, considèrent que les chanteurs et les groupes manquent de qualité, ce qui contredit l'histoire musicale du pays.

Le trompettiste Yasek Manzano considère, que le potentiel artistique d'un grand nombre de jeunes se perd à cause de la limitation des endroits où ils pourraient présenter leurs œuvres.

Durant la discussion, Moraima Clavijo, directrice du Musée National des Beaux Arts, a alerté sur la détérioration des œuvres d'art placées dans les installations touristiques et les modifications de l'architecture des hôtels patrimoine de la nation.

Extraits de la lettre que le compañero Fidel a adressé au congrès

... "J'ai écouté les interventions de ce matin, dont plusieurs étaient excellentes dans leur forme et leur fond. Tout en rédigeant ce message et en le passant au propre, je les ai toutes écoutées. La tienne, Miguel, a constitué une estocade sincère aux corrompus qui se mettent dans la poche une tranche de cet excédent. Il faut les clouer au pilori, comme Martí disait qu'il fallait clouer le tyran sur son opprobre : 'De toute la furie d'une main esclave'. Je reprends là l'un des *Vers simples* de Martí.

Je me demande : est-ce que les méthodes par lesquelles on gère une épicerie peuvent engendrer la conscience requise pour atteindre un monde meilleur ? Parler de conscience révolutionnaire n'aurait aucun sens si le capitalisme développé et mondialisé, maintenant prévu depuis presque cent ans, n'existait pas. La conscience de l'être humain ne crée pas les conditions objectives. C'est l'inverse. Ce n'est qu'alors qu'on peut parler de révolution. Les belles paroles, bien que nécessaires comme porteuses d'idées, ne suffisent pas ; il faut de profondes réflexions.

Voilà quelques jours, un article de presse étrangère parlait des trente inventions géniales qui ont transformé le monde : CD, GPS, DVD, téléphone mobile, télécopieur, Internet, micro ondes, *facebook*, caméscope numérique, courrier électronique, etc., etc., etc. La quantité de dollars que la vente de chacun de ces produits implique – et a déjà impliquée en partie – pour les transnationales se monte à des chiffres suivis de tant de zéros qu'ils défient l'imagination. Pis encore : chacun de ces produits sera remplacé par une invention encore plus efficace, au point que des amoureux sur un banc public ne sont même plus sûrs que leur conversation ne sera pas enregistrée.

Ce genre d'existence que nous promet l'impérialisme a-t-il donc un sens ? Quels sont ceux qui régissent la vie des gens ? Peut-on même garantir la santé mentale et physique des personnes quand on ignore encore les effets que peuvent avoir tant d'ondes électroniques sur un corps et un esprit humains pas encore assez évolués ?

Un congrès de l'UNEAC ne saurait manquer d'aborder ces questions épineuses. Beaucoup diront, fatalistes : que pouvons-nous y faire ? Je répons : non, le fatalisme serait de ne pas soulever le problème. Sinon, je n'oserais même pas vous déranger avec ces lignes-ci.

Le climat change à cause de l'action irresponsable de l'homme. L'équilibre s'est rompu. Comment le rétablir ? Tel est le grand problème à régler. Je ne vous ai mentionné qu'une partie des questions que l'observation des réalités du monde me fait venir à l'esprit.

Je me réjouis beaucoup de voir les progrès de notre peuple dans différents domaines, alors que d'autres sociétés exemptes de cruels blocus et de mortelles menaces n'ont pas encore pu les atteindre, pas même dans la préservation de l'environnement. Ceci explique la haine de nos adversaires. J'ai lu des articles de prestigieux organes de presse capitalistes qui nous déchirent à belles dents, comme des meutes. Ils parlent de notre pays comme si nous étions des indigents et que nous partions du néant, et non un peuple dont les niveaux d'éducation minimale dépassent ceux des plus développés, dont taux de santé sont excellents et celui de la sécurité sociale est sans doute trop élevé, comme je l'ai pensé quand un délégué au Congrès a parlé à juste titre des vandales qui détruisent des biens sociaux et a appelé à combattre ces habitudes que notre société condamne.

L'adversaire commet de sérieuses erreurs et fait preuve d'une maladresse inconcevable dans sa bataille contre la vérité objective. Tout récemment, des sociétés yankees prestataires de services ont, sur ordre du gouvernement yankee, privé des centaines de milliers de Suédois de l'accès à *Rebelión*, un site Internet qui publie des nouvelles sur Cuba. Une mesure parfaitement arbitraire. Ces gens-là sont incapables de comprendre que l'intérêt pour *Rebelión* se multiplie et que la bataille d'idées entre Cuba et l'Empire s'intensifie.

Excusez-moi, chers *compañeros*, de m'être étendu.

J'observe l'Empire et ses plans sinistres. Constatant les efforts manuels et intellectuels sains, patriotiques et internationalistes que nous consentons tous les jours, je me risque à dire : tout ce qui renforce la Révolution sur le plan éthique est bon ; tout ce qui l'affaiblit est mauvais.

Une forte accolade à tous.

Fidel Castro Ruz

Le 1er avril 2008 - 18 h 44

Marka, un nouvel ami pour Cuba !

Rencontre avec le chanteur Marka, qui revient de Cuba où, avec La Sonora Cubana, ils ont eu l'honneur et le plaisir de jouer à la Plaza Vieja (La Havane) le 20 mars dernier.

Premier voyage à Cuba pour Marka qui débuta sa carrière dans les années 80 comme bassiste dans le groupe Allez Allez. Depuis il a sorti une dizaine d'albums et s'est taillé une solide réputation de performer sur scène. En 2006 une tournée lui permet de découvrir le Japon, la Chine et le Vietnam. Mais c'est la rencontre avec Chuchi (musicien cubain vivant en Belgique et leader de La Sonora Cubana) qui sera la révélation. Il apprécie les qualités des musiciens cubains et les invite sur scène, le public en redemande, naît alors le projet Marka y La Sonora Cubana. Pour Marka c'est le début d'une passion pour Cuba.

"J'avais l'impression d'avoir fait le tour de Marka sous l'ancienne formule. J'ai proposé à Chuchi de retravailler mes morceaux et cela été une révélation. Exactement le renouveau que je cherchais. Le fait d'ajouter des cuivres, des percussions, de mélanger des musiciens belges et cubains, nous avons réalisé une fusion belgo cubaine très intéressante. Pour réussir cette démarche il fallait que je me plonge davantage dans leurs langue et leur culture, d'où les cours d'espagnol et ce voyage à Cuba qui m'a permis de découvrir nombre de choses positives qu'on nous cache ici".

"Ce voyage était important pour moi, je voulais me faire ma propre idée. J'ai été agréablement surpris par les gens qui sont accessibles, souriants et généreux et par les aspects positifs au niveau de l'éducation, des soins de santé et de la richesse culturelle. Pour organiser quelque chose à Cuba, rien n'est facile, mais tout est possible et tout est fait avec le sourire. Ils sont toujours

prêts à aider car ils veulent montrer quelque chose de bien de leur pays. Ils ont en eux une richesse. A mon avis, c'est une dynamique, une énergie qu'ils n'auraient pas s'ils étaient malheureux".

"Cuba a été flashant. Musicalement les cubains m'apportent énormément. Car ce que je faisais était basé sur la scène. Grâce aux arrangements cubains j'ai une richesse que je n'avais pas avant, ce qui me donne plus de liberté en tant que chanteur".

"Mes rencontres avec des musiciens locaux m'a aussi fait découvrir comment cela fonctionne chez eux.

Si certains aspects de la vie sont super, ils peuvent aussi en baver en particulier suite aux problèmes liés à l'embargo. On se pose alors la question, comment est-ce possible qu'en Belgique on ne nous parle pas davantage de cet aspect ? La preuve qu'on n'est pas toujours bien informé. On se demande aussi, quel niveau de développement encore supérieur pourrait avoir ce pays s'il n'était pas bridé par l'embargo économique ? Même si j'avais lu déjà pas mal de livres et d'articles avant de partir, ces rencontres sur place ont été pour moi d'une très grande richesse".

"La suite pour Marka y La Sonora Cubana, c'est de retourner pour une tournée, de terminer le documentaire que nous avons commencé et qui devrait passer à la RTBF en 2009, et bien sûr sortir le CD de Marka Y La Sonora Cubana que vous pourrez découvrir prochainement grâce au programme Havana Cultura d'Havana Club".

Propos recueillis par **Stéphane Sergeant**

Retrouvez "Marka Y La Sonora Cubana" sur scène et découvrez leur nouvel album (gratuitement) à partir du 12 juin 2008 sur www.havana-club.be ou www.marka.be

Marka y "Chuchi"
Rivero

Oproep om de rol van de vrouw in het Cubaanse gezin te hervormen

Patricia Arés, Doctor in de Psychologie, zegt dat de strijd voor gelijke rechten van de vrouw in het Cubaanse gezin door de hele samenleving moet worden gevoerd.

Yailin Orta Rivera, 9 maart 2008

Elena heeft geen "tenuurtje" kunnen nemen op het werk. Bij het sluitingsuur loopt ze naar de school om haar zoontje af te halen. Thuis heeft ze ook geen tijd voor een adempauze. Ze kleedt zich vliegensvlug om en begint aan het vegen, afstoffen, kuisen. Daarna maakt ze het eten klaar, steekt het vuur aan, ... Ze gaat als een wervelwind door het huis. Dan het kind in bad doen, hem kleden, eten geven en helpen met het huiswerk. Om zeven uur is er een vergadering en in twee minuten moet ze klaar zijn. Op het moment dat ze denkt te kunnen vertrekken, herinnert ze zich dat ze nog alles voor haar zoon en haar man moet klaarzetten zodat het hen aan niets ontbreekt, want ze moet voor haar werk enkele dagen weg. Dus schikt ze alles zodanig dat ze haar afwezigheid niet zullen merken, maar toch voelt ze zich schuldig, want ze heeft het gevoel dat ze hen in de steek laat.

Het drukke leven van Elena is geen alleenstaand geval, maar de gewone gang van zaken bij de meeste Cubaanse vrouwen.

Hoewel er na de overwinning van de revolutie grondige hervormingen zijn geweest, nemen de vrouwen in het huishouden nog altijd de meeste taken op zich en leven ze met het syndroom van de supervrouw, zoals Patricia Arés, Doctor in de Psychologie, zegt.

"Ze denken dat ze alles moeten kunnen: het huishouden, de kinderen, het werk, de zorg voor de echtgenoot en de sociale verantwoordelijkheden. In die zin ontwikkelen ze strategieën om een harmonie en evenwicht te vinden, maar dit eist zeer veel van hen en ze geraken overbelast", zegt de vrouw die ook voorzitter is van de Vereniging voor Psychologen in ons land.

"Wij regelen onze huishoudens zodanig dat iedereen van ons afhankelijk is", zegt ze.

◆ Vrouwen hebben het vaak ook moeilijk om de plaats die ze veroverd hebben af te staan, hoewel ze door die situatie uitgeput zijn...

◆ Het is heel paradoxaal : als vrouwen in hun omgeving deze sfeer van afhankelijkheid creëren, is men hen ook dankbaar en het geeft een gevoel van eigenwaarde als je onmisbaar bent. Ook al is een vrouw afgepeigerd, als ze merkt dat de kinderen of haar man zelf hun plan kunnen trekken, vraagt ze zich af of ze haar nog graag zien...

Het lijkt dus alsof de vrouw zelf aan de oorzaak ligt van de overbelasting, omdat ze de nieuwe taken probeert in te vullen en de controle en de bijkomende verdiensten van de baas te zijn in het huishouden niet wil kwijtspelen.

◆ Doordat de meeste Cubaanse vrouwen uit gaan werken, zijn de mannen ook ingeschakeld in het huishouden, maar waarom lijken ze nog op een "verkeerd geplaatst meubel" bij de huishoudelijke taken ?

◆ De veranderingen in het leven van de vrouw nemen niet weg dat het familiaal model met vele archaische

elementen uit de patriarchale cultuur blijft bestaan. Het Cubaanse gezin heeft nog een sterke Latijns-Amerikaanse, Joods-Christelijke en Afrikaanse traditie. Daarom kan een sociale verandering van bijna vijf decennia niet zo gemakkelijk de gedragspatronen verdrijven. Als de vrouwen zelf aan die structuur blijven vasthouden, hoe kunnen we dan bereiken dat de mannen harmonisch participeren ? Daarom is het zo tegenstrijdig: zij stelt meer eisen en hij lijkt haar hulpje.

Vele gezinnen die willen breken met de traditionele rollen ervaren deze problemen. Want terwijl de vrouwen worden opgevoed om de manager van hun huishouden te zijn, ontbreekt deze opleiding spijtig genoeg bij de mannen.

◆ *Zou u kunnen uitleggen hoe de patriarchale cultuur ondermijnend werkt in het gezin, ondanks het modulerend effect van de sociale politiek ?*

◆ Uit onderzoek blijkt dat de patriarchale ideologie op verschillende manieren tot uiting komt, soms bijna onmerkbaar en op andere momenten heel openlijk. Ondanks de veranderingen die zich in ons land ontwikkelden ten voordele van de vrouw en van het gezin en er een sociale gelijkheid is bereikt, blijft de ideologie bestaan van mannelijke overheersing over de vrouw.

Uit onderzoek weten we dat vrouwen twee à driemaal zoveel tijd aan het huishouden besteden dan mannen. Een ander onderzoek toonde aan dat er verschillende promotietrappen zijn bij de leden van een patriarchaal gezin : veel vrouwen laten de man aan het hoofd van de tafel zitten en zij zitten aan de rechterhand of op de plaats die het dichtst bij de keukendeur is.

Tegelijkertijd hebben de meeste Cubaanse vrouwen graag dat een man die ouder en groter is dan zijzelf de rol speelt van beschermer, kostwinner en gezinshoofd. Verder geven veel mannen hun naam door aan hun zonen, vooral aan de eerstgeboren zoon, en de vrouwen geven hun naam door aan de dochters.

Er bestaat nog altijd een verschillende opvoeding voor jongens en meisjes en er blijven verschillen in de educatieve vereisten, hetgeen tot uiting komt in de grote verantwoordelijkheid voor huishoudelijke taken die jonge meisjes moeten opnemen. Later hebben beiden dezelfde rechten op een universitaire carrière of om directiefuncties op te nemen in scholen of elders.

Maar de taak van de vrouw wordt zwaarder, eens ze moeder en echtgenote is met verantwoordelijkheden die een echte inperking betekenen.

◆ *Ondanks deze blijvende patriarchale kenmerken zijn er de laatste jaren binnen het Cubaanse gezin ook belangrijke psychologische veranderingen geweest. Welke zijn volgens U de belangrijkste ?*

◆ De sociale omwentelingen hebben de machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen binnen het gezin veranderd.

We spreken over vrouwen met maximale ontplooiingskansen. Vandaag maken de Cubaanse vrouwen 39% uit van de arbeiders en bijna 70% van de technische beroepen. Ze hebben een hoge graad van engagement en sociale participatie en bovendien zijn er wetten die hun rechten degelijk beschermen.

Dit heeft ervoor gezorgd dat ze niet meer ondergeschikt zijn aan de beslissingen van de mannen, dat ze het gezag over hun nakomelingen hebben verkregen, dat ze kunnen beslissen hoeveel kinderen ze wensen en hoe ze hen opvoeden, of ze getrouwd blijven of niet, op welke manier ze de uitgaven van het gezin regelen, de organisatie ervan en de verdeling van de verbruiksgoederen.

We zouden kunnen zeggen dat hun verschijning op het professionele toneel een belangrijke impact heeft gehad op hun persoonlijkheidsontwikkeling, hun gevoel van eigenwaarde en op de manier waarop ze met hun kinderen en echtgenoot omgaan. Nu hebben ze meer macht, zijn ze meer vastbesloten en onafhankelijk. Desalniettemin moet er nog veel gedaan worden op gebied van gelijke rechten binnen het gezin.

Zolang de kinderen en de huishoudelijke verantwoordelijkheden fundamenteel onder haar hoede zijn, zal de ongelijkheid tussen de geslachten blijven duren.

Niet meer de spil, de werkbij en de steunpilaar zijn, hetgeen we merken als we zeggen "wat zou er van jullie worden als ik er niet was?", is niet alleen een strijd van de vrouw, maar van de hele Cubaanse samenleving.

In een eerste stap om de traditionele rollen af te bouwen zal de supervrouw binnen het gezin moeten veranderen, door de taken te verdelen tussen de verschillende gezinsleden en de teugels van het kuisen, de orde en het uiterlijk zicht los te laten.

Want de liefde en de bezitterige, verheven en hunkerende overgave aan haar kinderen en echtgenoot, zal haar groei en maturiteit in de weg staan en veroorzaakt afhankelijkheid. En dit zal enkel haar emotionele stabiliteit vernietigen.

Vertaling en bewerking Yola Ooms

Gesprek met combatiente “Kico” (oudstrijder)

Sinds jaren wilden we de opa van ons petekind Melisa ontmoeten. In januari trokken we naar Mella (60 km ten noorden van Santiago) een stadje gebouwd rond een suikerfabriek.

“Ik ben geboren als Diosdado Vasquez in Pedernal (in die tijd behorend tot de gemeente San Luis). Vele jaren vóór de overwinning van de Revolutie woonde ik in Palma Soriana (NW van Santiago). Daar was ik bij de clandestiene strijd. Ik had contact met Eliceo Reyes (‘Capitan San Luis’ *) en door problemen met de politie in Palma, ging ik met hem naar de bergen. Op een dag nam hij ons mee naar een vergadering op het kerkhof en hij zei dat hij een missie moest volbrengen in de Sierra, en vertrouwde vanaf dat ogenblik de zorg toe aan zijn broer Elebí Reyes als hoofd van de groep”.

Een anekdote

“De vader van Capitan San Luis stuurde hem naar Majaguabo (een dorp van de gemeente San Luis) met enkele paarden om het eten van de maand te zoeken; maar hij liet de paarden achter, om op die manier met Che naar de Sierra te kunnen gaan. De volgende dag zocht zijn vader hem, maar men zei dat hij weg was en niemand wist iets over hem, en op die manier kwam hij aan in de Sierra. Later kwam de kapitein (capitan San Luis) even terug, dus moest ik daar blijven om wapens te verzamelen.

Ik kwam bij het Tweede Front op 9 april 1958 (met Raúl Castro) daar ik weg moest uit Palma omdat men een vriend had gedood. Ook Eliceo sneuvelde in de Sierra.

Na de overwinning van de Revolutie ging ik met de hulp van een vriend naar San Luis en werkte ik een tijdje bij de Revolutionaire Politie. Op een dag zei de chef van de politie ons : ‘...welnu, ik heb de taak om enkele vrienden die in de bergen gevochten hebben te zoeken om in de particuliere winkels te bemiddelen...’ Vanaf dat ogenblik moest ik 42 winkels beheren. Ik heb ook enkele militaire scholen doorlopen, de laatste in Turiguano, provincie Ciego de Avila.

Zoals ik je zei, heb ik in winkels en boerderijen gewerkt, ben ik stichter van de Cubaanse Communistische Partij en werkte ik mee aan de oprichting van de CDR. Ik heb een diploma als stichter van de communistische partij getekend door Fidel (zie foto). Ik heb altijd alle taken die mij werden opgedragen volbracht.

Ik heb gedurende 10 jaar de ‘combatientes’ in de gemeente Julio Antonio Mella georganiseerd en geleid, dat op zijn beurt in de provincie geleid werd door luitenant kolonel Albeltery, en sinds mijn pensioen werk ik nog steeds in de organisatie, al reeds 15 jaar (zie lidkaart).

Ik laat je een foto zien van mij samen met een vriend, genaamd German Fuentes die met mij in de bergen was en de andere is de zoon van een boer.

Ik heb medailles van de 30ste, 40ste en 50ste verjaardag van de FAR (Revolutionaire Strijdkrachten, het officiële leger van Cuba) en nog enkele diploma’s.

De vader van Eliceo Reyes was Marcelino Reyes en de moeder kende hij via Paquito Rodriguez. Zij was het die de armbanden (Movimiento 26-7) maakte om ons te kunnen identificeren. Als we wapens moesten gaan zoeken gaf het rebellenleger ons het geld om te betalen wat we kochten. Wanneer we in nood waren, want er waren meer rebellenkampen zoals Limones, La Picota, Pinar Redondo en toevallig sloeg Raúl Castro op 11 maart 1958 zijn kamp op in San Antonio de Piloto”.

Pablo y Silvia

* *schuilnaam van deze gesneuvelde Held van de Revolutie, er werd een uitgeverij en sportstadia naar hem genoemd.*

Containers voor Havanna

Op maandag 14 april 2008 hebben de Vrienden van Cuba - Gent - opnieuw een container met medisch materiaal geladen. Reeds enkele maanden geleden hadden we de vraag gekregen of we interesse hadden in de inhoud van de kelder van het RVT Moervaartheem te Wachtebeke. Daar stonden ziekenhuisbedden, rolstoelen, kuipbaden, meubilair, ... die niet meer voldoen aan de hoge Belgische eisen, maar die in Cuba nog jaren goede dienst kunnen bewijzen.

Onze kasvoorraad was onvoldoende om zelf een container te verschepen, maar we hadden een vage belofte dat het Cubaanse Ministerie van Volksgezondheid (MINSAP) de transportkosten op zich zou nemen. Het vergde wel nog enkele inspanningen en heel wat overtuigingskracht voor we dit op papier hadden.

Maar daarna ging het zeer snel, we namen contact met transportfirma De Keyser-Thornton, bestelden een 40 voet container en legden een datum vast.

Onze contacten werden afgebeld om de container afgeladen vol te krijgen en zo verzamelden we nog extra ziekenhuisbedden en rolstoelen van de Bond Moyson-OVL, revalidatiemateriaal van Sint-Gregorius in Gentbrugge en, via RVT De Vijvers te Ledeborg, de volledige voorraad kleding van het vroegere rusthuis op de Lousbergkaai in Gent.

Er werd een oproep gedaan om vrijwilligers te vinden en, ondanks dat alles op een maandag was gepland en niet echt bij onze achterdeur, hadden we toch snel 11 laders, een fotograaf en iemand om de inventaris bij te houden bereid gevonden.

Die morgen liepen we al om 9 uur in de kelder van het Moervaartheem. Gebukt, niet van het gewicht, maar om de verwarmingsbuizen te ontwijken, brachten we alles naar de parking.

Ondertussen werd ook het materiaal van RVT De Vijvers en de Bond Moyson afgeleverd.

De vrachtwagen arriveerde vroeger dan gepland, maar tot dan was alles zo vlot verlopen dat wij hem reeds stonden op te wachten.

Een hevige regenbui trachtte nog alles in het honderd te doen lopen, maar gelukkig bleef het bij die ene vlaag.

Ondanks de diversiteit van de goederen verliep het stapelen vrij goed en de laatste vrije ruimte vulden we met nog wat extra zetels uit de kelder. De klus werd geklaard binnen de 2 uren die de transportfirma ons gunde. Daartussenin vonden we zelfs nog de tijd om te genieten van de warme maaltijd die ons door het Moervaartheem werd aangeboden. Het is nu afwachten of men in Cuba tevreden is met de zending en men ons groen licht geeft om een volgende container te laden.

Wij zijn er alleszins klaar voor.

100% CUBA Festival a Lo Cubano
ZONDAG 22 JUNI 2008

SALSA REGGATON & MUSICA TRADICIONAL
LEUVEN SCOUTSTERREIN AAN DE KERK VAN HET SINT-JACOBSPLEIN (KRUISSTRAAT)

14h00 Aanvang Festival
14h30 Salsa Demonstratie & Initiatieles Salsa
15h00 Sincopa LIVE & Aché Latino + dj
17h30 Don Cubanito LIVE & Aché Latino + dj
20h00 Contrabando LIVE
23h00 Afterparty@El Peligroso

doorlopend: dansvloer, kraampjes met traditioneel Cubaanse dranken en gerechten, sigaren, Informatiestands, kinderanimatie, ...

WIN! een vliegtuigticket naar Cuba (of één van de andere mooie prijzen verloot via de inkom-tickets!)

TICKETS kassa: €13 vvk: €10 (0470/554.270)
 De opbrengst van dit event gaat naar een schoolproject in Cuba

MEER INFO: WWW.FESTIVALCUBANO.BE

met de gewaardeerde medewerking van:

De vzw A lo Cubano is verheugd U zijn eerste activiteit te melden. Graag hadden we bij U op de nodige aandacht kunnen rekenen voor :

Ons cultureel festival op **22 juni** vanaf 14u aan de Scoutslokalen, Kruisstraat, (aan St Jacobs) te **Leuven**.

De bedoeling is de Cubaanse Cultuur te promoten en is ook een benefiet-evenement voor een schoolproject in Cuba.

Optredens van:

Sincopa, Contrabando, Ache Latino, Don Cubanito, en ook kinderanimatie, hapjes, drank, sigaren, info-stands, salsales, enz...

... en WIN een reis naar Cuba (Joker)

of 10 salsales of een cadeaubon van 20 euro.

Voorverkoop : 10 euro - Kassa : 13 euro

(Sax muziekwinkel in Parijsstraat, Oxfam-Wereldwinkels, bar El Peligroso aan St Jacobs, e.a....)

Meer info: WWW.FESTIVALCUBANO.BE

(een samenwerking met vzw Vrienden van Cuba en ICAP)

COULEUR festival CAFE
CUBA à l'honneur à Couleur Café 2008 !

Faut-il encore présenter ce festival bruxellois qui depuis quasi 20 ans nous livre un savoureux cocktail de musiques et d'ouverture sur les cultures d'ici et d'ailleurs. Cette année ceux qui aiment Cuba auront de quoi vivre leur passion car Orishas (le premier jour) et Los Van Van, le groupe légendaire de Juan Formel (le deuxième jour), seront de la partie aux côtés d'autres bien sûr comme : Jimmy Cliff, MC Solaar, Kassav', Ricardo Lemvo, Raul Paz, Bernard Lavilliers etc. Au total plus de 45 concerts mais aussi des fanfares, des cours de danse, des ateliers créatifs, des souks, un espace réservé aux ONG et au commerce équitable, sans oublier les restaurants et bars. Pour les amateurs de cocktails cubains retenez que le ron Havana Club est également de la partie notamment avec un bar spécial et un espace Havana Cultura où la culture cubaine sera mise à l'honneur via une présentation d'artistes cubains de Cuba, une expo d'affiches de Cinéma Cubain (celle des Amis de Cuba) et la présentation de quelques oeuvres d'Aconcha, une artiste cubaine passionnée par les Orishas et la Santeria.

Couleur Café Festival les 27 - 28 et 29 juin 2008 à Bruxelles/Tours et Taxis/ 1 jour = 32 € en prévente et le combi 3 jours = 68 €.

Plus d'infos sur www.couleurcafe.be ou sur www.havana-club.be

Invitation

Les Amis de Cuba, Régionale de Liège, vous invitent à commémorer le 55ème anniversaire de l'assaut de la Moncada

le Samedi 26 juillet 2008, à 18 heures

au CP-CR, rue Jonruelle, 11-13 à 4000 Liège
 en présence d'un représentant de l'Ambassade de Cuba à Bruxelles

Evocation - Repas cubain - Groupe latino - Soirée dansante
 Entrée gratuite,

Repas cubain à 12 € pour les affiliés - 16 € pour les non affiliés

La somme de 12 € ou 16 € est à payer sur place mais la réservation des repas est indispensable chez Olivia Ulloa, au 04/226.80.95 AVANT le 20 juillet.

Evocaciones por Aleida March

Carnet de voyage (FGTB, Liège)

